

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Manželství a rodičovství v reflexi studentů Zdravotně
sociální fakulty Jihočeské univerzity**

bakalářská práce

Autor práce: Lucie Fenclová
Studijní program: Sociální práce ve veřejné správě
Studijní obor: Sociální práce a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.
Datum odevzdání práce: 2. 5. 2013

Abstrakt

Dnešní doba je charakteristická odkladem vstupu do manželství a rození potomků. Roste počet dětí narozených neprovdaným matkám a i přes nízkou sňatečnost stále roste úroveň rozvodovosti. Odborníci nejsou schopni podat jednotný výklad toho, čím jsou tyto změny v dnešní společnosti způsobeny a nejsou schopni odhadnout ani budoucí vývoj.

Hlavním cílem práce bylo zjistit postoje studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity k manželství a rodičovství. Odhalit, zda preferují manželské soužití, nesezdané soužití nebo dnes častý fenomén singles. Prozkoumat, zda jsou zastánci rodičovství v mladém věku, či zda rodičovství odsouvají až na věk pozdější, ve kterém se již budou cítit ekonomicky soběstační a zajištěni. Názory studentů na toto téma byly důležité především proto, že nositeli změn v oblasti manželství a rodičovství jsou v první řadě mladí lidé, a proto je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Budou to právě oni, kdo budou rozhodovat o tom, zda česká rodina upřednostní práci a kariéru před rodinou a dětmi či nikoliv.

Předkládaná práce popisuje různé pohledy na problematiku manželství a rodičovství, která je v současnosti živě diskutovaným tématem. V teoretické části srovnává vstup do manželského svazku a možnost být rodičem jak z hlediska demografického a právního, tak z hlediska sociologického. Nabízí zde toto srovnání pro ucelenější představu o tématu a pro možnost nahlížet na práci z více úhlů. Tyto pohledy jsou v práci zasazeny do hlubšího kontextu spolu s historií a komparací různých alternativ manželství a rodičovství. Tato část práce vychází především z odborných publikací, které se váží k tomuto frekventovanému tématu, je pracováno se současnými výzkumy z této oblasti a je též doplněna o zahraniční zdroje, které se této problematice věnují. V práci jsou charakterizovány především pojmy manželství, rodičovství, nesezdané soužití a rodina.

Pro výzkum byly učeny dvě hypotézy, které byly v průběhu šetření ověřovány. První hypotéza zněla: *Manželství jako hodnota ztrácí u cílové populace svou hodnotu směrem k preferenci nesezdaného soužití.*

Druhá hypotéza zněla: *V souvislosti s pohlavím se v cílové populaci mění otázka priorit představovaných pod pojmem úspěšné manželství.*

Výzkum byl realizován kvantitativní metodou sběru dat. Data potřebná k vyhotovení bakalářské práce byla získána sekundární analýzou dat, kdy byla pro zmapování postojů k těmto aktuálním tématům vybrána metoda dotazování, technika dotazník, díky kterému jsem byla schopna cíle a ověřované hypotézy zhodnotit. Dotazník obsahoval celkem 16 otázek a byl distribuován elektronickou formou.

Pro zvýšení věrohodnosti získaných dat bylo použito statistické ověření hypotéz, které podalo jasné výsledky o neověření hypotéz. Z výzkumu vyplynulo, že manželství je stále důležitou hodnotou na životním žebříčku mladých lidí a že tuto instituci rozhodně nehodlají vyměnit za nesezdané soužití. Hypotéza číslo jedna se tím pádem nepotvrdila. Ze studie dále vyšlo, že priority představované pod pojmem úspěšné manželství jsou u mužů i u žen bez výrazného rozdílu, a tak ani u hypotézy číslo dvě nedošlo k jejímu potvrzení.

Výzkum odhalil, že studenti plánují sňatek i pořízení dětí, jen jsou tyto dvě události posouvány na pozdější věk; tedy věk, kdy budou mít ukončená studia a budou dostatečně finančně zajištěni a emočně vyzrálí. Význam manželství je podle nich spatřován hlavně ve výhodě bezpečnějšího zázemí, jistotě právních a ekonomických záruk, a to nejen pro partnery samotné, ale i pro jejich potomky. Výzkum tak prokázal, že manželství a rodičovství je přikládán stále velký význam a tyto dva životní kroky mají pro studenty stále vysokou hodnotou, která má v životě své nezastupitelné místo.

Klíčová slova

manželství – nesezdané soužití – rodina – rodičovství – studenti

Abstract

The present time is characterized by postponement of marriage and birth of children. An increasing number of children born to unmarried mothers, despite low rates of marriage is increasing divorce rate. Experts are unable to give a uniformed interpretation of the cause of these changes, and therefore are not able to predict future trends or progression.

The main objective of this work is to determine the attitudes of students of Faculty of Health and Social Studies University of South Bohemia to marriage and parenthood. This research was also designed to reveal whether they prefer married cohabitation, cohabitation or frequent phenomenon singles today. Examine whether the proponents of parenthood at a young age, or whether parenthood postponed to a later age in which it will be able to feel secure and economically self-sufficient. I wondered the views of students, mainly because the agents for change in the areas of marriage and parenthood are primarily young people, and therefore require increased attention. It will be they who will decide whether Czech families prioritize work and career before family and children or not.

The present work describes the different views on the issue of marriage and parenthood, which is currently a hot topic. The theoretical section compares the entry into marriage and the opportunity to be a parent in terms of both demographic, legal and sociological terms. This section offers here comparison to the complete picture of the topic and a chance to see the work from different views. These views are at work set in a deeper context, together with the history and comparison of various alternatives marriage and parenthood. This part is mainly based on professional publications that are related to this busy topic and which are working with current research in this area and is also supplemented by foreign resources dealing with this issue. In this work are characterized words like marriage, parenthood, cohabitation and family.

For research were taught two hypotheses were verified during the investigation. The first hypothesis was: *Marriage as the value of the target population loses its value preference towards cohabitation.*

The second hypothesis was: *In relation to gender in the target population as a matter of priorities presented the concept of a successful marriage.*

Research was conducted quantitative data collection methods. Data required for the preparation of this thesis was obtained secondary data analysis, which was to map the positions on these hot topics chosen method questionnaire as a technique through which I was able to target and evaluate the testing of hypotheses. The questionnaire included a total of 16 questions and was distributed electronically.

Statistical test hypotheses that provide clear results of unchecked hypotheses was used to increase the credibility. The research suggests that marriage is still an important value to life ranking of young people and that this institution certainly is not going to change for unmarried couples. Hypothesis number one is therefore not confirmed. The study also came out that the priorities presented the concept of a successful marriage is for men and women, without significant difference, and so neither the hypothesis number two were not confirmed as well.

The research revealed that students planning to get married and to have children, but these two events are shifted to a later age, in the age when they will have studies completed and will be self-sufficient, financially secured and emotionally matured. The importance of marriage, according to them were supposedly mainly the advantage safer facilities, legal certainty and economic guarantees, not only for the partners themselves but also for their children. The research also showed that marriage and parenthood is always attached great importance and these two vital steps for students still have a high value to life in a unique place.

Key words

Marriage – Cohabitation – Family – Parenthood – Students

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2013

.....

Lucie Fenclová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, trpělivost, připomínky a oporu při psaní bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala RNDr. Renatě Klufové, Ph.D. za její čas a pomoc se statistickým zpracováním dat.

Obsah

1	SOUČASNÝ STAV	11
1.1	MANŽELSTVÍ	11
1.1.1	<i>Právní úprava manželství</i>	12
1.1.2	<i>Komparace manželství a nesezdaného soužití z právního hlediska</i>	13
1.1.3	<i>Demografické hledisko manželství – sňatečnost</i>	15
1.1.4	<i>Sociologické hledisko manželství</i>	17
1.1.5	<i>Sociologické hledisko rozvodu</i>	23
1.2	RODIČOVSTVÍ	26
1.2.1	<i>Právní úprava rodičovství</i>	26
1.2.2	<i>Demografické hledisko rodičovství</i>	27
1.2.3	<i>Sociologické hledisko rodičovství</i>	28
1.3	RODINA.....	30
1.3.1	<i>Rodina a její formy</i>	30
2	CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	35
2.1	CÍL PRÁCE	35
2.2	HYPOTÉZY	35
2.3	OPERACIONALIZACE POJMŮ	35
3	METODIKA	37
3.1	POUŽITÉ METODY A TECHNIKY SBĚRU DAT	37
3.2	CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU	38
4	VÝSLEDKY	39
	GRAF 1: ZASTOUPENÍ POHLAVÍ U CÍLOVÉ POPULACE	39
	GRAF 2: VĚKOVÉ ZASTOUPENÍ U CÍLOVÉ POPULACE	40
	GRAF 3: OBOROVÉ ZASTOUPENÍ U CÍLOVÉ POPULACE	41
	GRAF 4: RODINNÝ STAV CÍLOVÉ POPULACE	42
	GRAF 5: PLÁNY CÍLOVÉ POPULACE SE V BUDOUCNU VDÁT/OŽENIT	43

TABULKA 1: PLÁNY CÍLOVÉ POPULACE SE V BUDOUCNU VDÁT/OŽENIT	44
GRAF 6: DŮVODY U CÍLOVÉ POPULACE, PROČ NEVSTUPOVAT DO SŇATKU	45
TABULKA 2: DŮVODY, PROČ RESPONDENTI NECHTĚJÍ VSTUPOVAT DO MANŽELSTVÍ....	46
TABULKA 3: VÝHODY MANŽELSTVÍ Z POHLEDU CÍLOVÉ POPULACE.....	47
GRAF 7: NEVÝHODY MANŽELSTVÍ Z POHLEDU CÍLOVÉ POPULACE	49
GRAF 8: ÚPLNOST RODINY U CÍLOVÉ POPULACE	51
GRAF 9: RODINNÉ ZÁZEMÍ CÍLOVÉ POPULACE.....	52
GRAF 10: RODINNÁ KATEGORIE RODIČŮ V CÍLOVÉ POPULACI	53
GRAF 11: POČET SOUROZENCŮ U CÍLOVÉ POPULACE.....	54
GRAF 12: PLÁNY MÍT V BUDOUCNU DĚTÍ U CÍLOVÉ POPULACE.....	55
GRAF 13: NAROZENÍ DÍTĚTE JAKO DŮVOD KE SVATBĚ Z POHLEDU CÍLOVÉ POPULACE.	56
GRAF 14: PLÁNY MÍT V BUDOUCNU DĚTI Z POHLEDU CÍLOVÉ POPULACE	57
GRAF 15: VZDĚLÁNÍ JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	58
GRAF 16: KARIÉRA JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	59
GRAF 17: FINANČNÍ ZAJIŠTĚNOST JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	60
GRAF 18: RODINNÉ ZÁZEMÍ JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	61
GRAF 19: MANŽELSTVÍ JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	62
GRAF 20: RODIČOVSTVÍ JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE.....	63
GRAF 21: PARTNER JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE.....	64
GRAF 22: ZDRAVÍ JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	65
GRAF 23: UŽÍVAT SI ŽIVOTA JAKO HODNOTA U CÍLOVÉ POPULACE	66
5 DISKUZE	67
6 ZÁVĚR	73
7 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	75
8 PŘÍLOHY.....	

ÚVOD

Manželství a rodičovství je velmi frekventované téma současnosti, které je blízké všem věkovým skupinám. Každá generace je však ovlivněna dobou, ve které žije, tedy její společenskou a ekonomickou situací. Tyto vnější vlivy ji formují a promítají se do názorů a stanovisek mladých lidí. Vstup do manželství a založení rodiny se tak podřizuje vlastním představám o budoucnosti a životním plánům každého z nás.

Práci na téma Manželství a rodičovství v reflexi studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity jsem si vybrala z několika důvodů. O toto téma se ve volném čase zajímám a je mi velmi blízké. Zajímá mne motivace lidí v tomto směru a názory studentů k tomuto tématu. Ráda bych poznala hodnotové orientace dnešních vysokoškoláků a zjistila, zda je manželství stále aktuální, nebo zda je to přežitek dnešní doby. Též se chci dozvědět, zda rodičovství ztrácí na významu nebo naopak posiluje.

Dalším důvodem výběru tohoto tématu je, že bych se o této oblasti chtěla dozvědět více, neboť bych se jí chtěla věnovat po odborné stránce i v budoucnu. Pomáhat lidem v krizi, aby tuto krizi překonali a manželství se tak nerozpáda. Samozřejmě nelze aplikovat jednu cestu či styl řešení určitého problému na každého. Každé manželství a každá rodina jsou jedinečné a to, co může fungovat v jedné rodině, nemusí nutně vyjít ve druhé.

Neméně podstatným motivem pro zkoumání tohoto tématu je, že dle statistik je v současné době rozvodovost na 48 procentech, což znamená, že každé druhé manželství se rozpadne. Rozvod často nezapříčiní pouze oddělení dvou lidí, společně žijících, ale mnohdy rozpad celé rodiny, pokud jsou v manželství i děti. Toto číslo je podle mne alarmující, neboť právě rodina je základní stavební jednotkou naší společnosti. Má své důležité funkce, ať už je to funkce biologicko-reprodukční, socializační, ekonomická nebo emocionální. Bez těchto funkcí, které nás rodina učí a které v nás rozvíjí, bychom podle mého názoru byli ztraceni. Kdo jiný než právě rodina by nám měl vštěpovat základní vzorce pro naše chování, vychovávat z nás slušné lidi a vést tak celou společnost k tomu, aby se stala lepší.

1 Současný stav

Současnými trendy v oblasti manželství a rodičovství je prodloužení období mládí a dospívání, a to především v souvislosti dalšího vzdělávání – studia na vysoké škole, které je dnes téměř pravidlem. V tomto kontextu se tak zvyšuje interval mezi biologickou schopností zplodit dítě a mezi připraveností na roli rodiče. Rodičovská připravenost se dále váže na připravenost ekonomickou, která se tak v důsledku studií též posouvá. Doba finanční závislosti vysokoškolských studentů tak trvá minimálně do 24 - 26 let (26).

Dalším faktorem, který má vliv především na rodičovství, je informovanost, rozšíření a dostupnost antikoncepce. A tak se již sexuální styk nestává prostředkem k zachování rodu, nýbrž prostředkem k uspokojení slasti či utvrzení vzájemnosti. Legitimizace manželského i mimomanželského sexu má za následek rostoucí počet nesezdaných soužití a počet gravidních nevěst v době svatby. Na to se váže i menší závaznost manželského svazku, a tudíž nárůst rozvodovosti (26).

1.1 Manželství

Pojmem manželství se zabývá mnoho autorů i směrů. Můžeme na něj nahlížet jak ze sociálního, ekonomického, demografického i psychologického hlediska. Hartl a Hartlová uvádějí (15), že manželství je zvykovým právem. Dále též zákonem definovaným soužitím mezi mužem a ženou, případně několika partnery (15).

Dle jiného autora lze manželství definovat jako sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci (13).

Manželství nabývá různých forem. Může to být například manželství monogamní či manželství na zkoušku. Manželství monogamní je dle psychologického slovníku svazkem jednoho muže a jedné ženy. V evropské kulturní tradici existuje od starověku a již od té doby je uznáváno jako jediná právní forma (15).

Manželstvím na zkoušku je nazýváno předmanželské soužití včetně soužití sexuálního, a to v jednom bytě za společného hospodaření. Je založeno na názoru, že předmanželské poznání umožňuje lépe předpovědět budoucí manželské vztahy. V dnešní době postupně ztrácí na významu s tolerancí společnosti k volnému soužití dvou heterosexuálních i homosexuálních partnerů (15).

1.1.1 Právní úprava manželství

V dnešní době máme jedinečnou možnost a právo volit si mezi variantami životních cest. Máme právo si svobodně zvolit partnera, založit si rodinu a mít děti. Máme právo vstoupit do manželství stejně tak, jako z něj máme právo svobodně vystoupit. Některá práva se však mohou střetávat. Například to, že člověk má právo mít děti, aniž by žil v manželství s osobou opačného pohlaví. Oproti tomu děti zase mají právo na oba rodiče (26).

V základních zásadách je uvedeno, že manželství v naší společnosti spočívá na pevných citových vztazích mezi mužem a ženou. Je zde také uvedeno, že jsou si oba rovni. Poukazuje se na to, že hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Podle těchto zásad uvedených v zákoně je rodina, která je založena manželstvím, základním článkem naší společnosti. Na mateřství je pohlíženo jako na nejčastější poslání ženy a mateřství je v naší společnosti poskytována nejen ochrana, péče, ale i hmotná podpora (21).

Manželství bývá definováno jako právní a společenská forma soužití muže a ženy, která provází lidstvo od počátku dějin. O tom, že se funkce manželství v průběhu dějin měnila, není pochyb. Práva ženy a muže byla chápána rozdílně, rozdílně se posuzovala a byla chráněna i práva a povinnosti k dětem. Manželství však pokaždé mělo stejný cíl, a to založit rodinu, ve které budou vychovávány děti. Dnes je však po řadu desítek let stále méně oblíbenou institucí, jelikož počet uzavíraných sňatků klesá. Uzavřené sňatky

se již nevyznačují v zákoně zakotvenou trvalostí, neboť na každé druhé manželství přichází statisticky jeden rozvod (11).

Právní úprava manželství je uvedena v č. 94/1963 Sb., zákona o rodině v části první, kde hlava první upravuje vznik manželství, hlava druhá se zaměřuje na okolnosti vylučující manželství, hlava třetí se zabývá vztahy mezi manželi a hlava čtvrtá obsahuje zánik manželství smrtí či prohlášením za mrtvého. V hlavě páté najdeme jeden z druhů zániku manželství – rozvod (21).

Sňatkem, tedy uzavřením manželství, se upravují majetkové vztahy mezi manželi. Tuto úpravu lze nalézt v občanském zákoníku č. 40/1964, ve znění pozdějších předpisů. Zde lze najít vlastnická práva manželů, jako například společné jmění manželů a jiné (11).

1.1.2 Komparace manželství a nesezdaného soužití z právního hlediska

V občanském právu není soužití ve společné domácnosti bez uzavření sňatku uznáno, nicméně je zaneseno například v zákonech o sociální ochraně či bydlení. Na základě nich je tedy uznáváno. V následujícím textu se věnuji komparaci mezi manželstvím a soužitím ve společné domácnosti bez uzavření sňatku, a to dle jednotlivých zákonů týkajících se těchto dvou forem soužití (29).

Manželství vzniká sňatkem a zaniká smrtí, prohlášením za mrtvého či rozvodem. Oproti tomu nesezdané soužití je faktickým stavem. Zaniká při smrti jednoho z partnerů, jeho prohlášením za mrtvého či zrušením společné domácnosti (7).

Při zastupování v manželství při běžných záležitostech je takové zastupování zákonné, neboť jsou manželé zavázáni společně a nerozdílně. U nesezdaného soužití funguje zastupování pouze na smluvním základě, kdy je partnerovi předána plná moc (7; 2).

V oblasti majetkových poměrů v manželství existuje zásadně společné jmění manželů, ale také podílové spoluvlastnictví nebo výlučné vlastnictví. U nesezdaného soužití existuje výlučné vlastnictví druha a družky nebo podílové spoluvlastnictví (2).

Vyživovací povinnost za trvání vztahu v manželství je určena vzájemnou vyživovací povinností tak, aby bylo dosaženo stejné hmotné i kulturní úrovně. U nesezdaného soužití vyživovací povinnost za trvání vztahu neexistuje. Vyživovací povinnost po zániku vztahu v manželství obsahuje povinnost výživného rozvedeného manžela, kterému dle zákona náleží přiměřená výživa. U nesezdaného soužití tato povinnost nevzniká. Rozdílem je jiná vyživovací povinnost, která v manželství není, ale u této formy soužití existuje v podobě příspěvku na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (7).

U náhradí rodinné péče v případě osvojení v manželství si manželé mohou osvojit dítě společně, a to prostým a nezrušitelným osvojením. U nesezdaného soužití je toto možné jedině tak, že pouze druh nebo družka mohou osvojit dítě prostým a ve výjimečných případech i nezrušitelným osvojením. V případě pěstounské péče může být dítě svěřeno do společné pěstounské péče manželům. V případě nesezdaného soužití pouze druhovi nebo družce (7).

V případě nájemního bydlení je zásadně zákonný společný nájem bytu manželi. Při nesezdaném soužití je smluvní společný nájem bytu, kdy v případě smrti druha, přechází nájem bytu na druha pozůstalého, pokud tvořili společnou domácnost alespoň po dobu tří let. Při dědění ze zákona v případě manželství manžel spadá do první, případně do druhé dědické skupiny. Pokud se jedná o dědění ze zákona u nesezdaného soužití, spadá pozůstalý druh či družka do druhé dědické skupiny, pokud žili ve společné domácnosti po dobu jednoho roku před smrtí a společně pečovali o domácnost. V jiných případech spadá do třetí dědické skupiny nebo nedědí vůbec. V případě manželství je možné snížení daně z příjmu poplatníka. U nesezdaného soužití toto nelze (2; 4).

Právo na informace o zdravotním stavu mají jak manžel či manželka, tak druh či družka, a to podle zákona o péči o zdraví lidu. Možnost zvolit obviněnému obhájce lze jak v případě manželů, tak v případě druhů, dle trestního zákoníku. Odvolání ve prospěch odsouzeného je možné též u obou typů soužití. Dle zákona o důchodovém pojištění se v manželství přiznává vdovský důchod. V případech nesezdaného soužití

však nikoliv. V případě manželství po smrti manžela přísluší uplatňování práva na ochranu osobnosti druhému manželovi, u nesezdaného soužití toto právo druhovi nepřísluší (6; 3; 5).

Výhodou manželství je jednoznačnost a ustálenost pravidel, kterými se tento vztah řídí a které tak brání majetkovým křivdám či chrání práva dětí v tomto svazku narozených (11).

1.1.3 Demografické hledisko manželství – sňatečnost

Manželství se v demografii vyjadřuje pojmem sňatečnost. Sňatečnost je demografickým termínem, který nazývá proces studia zakládání manželství podle zákonem daných podmínek. Sňatek je demografickou událostí, která má opakovatelný charakter. Tato událost však nemusí nastat u každého, na rozdíl od narození či úmrtí. Událost, která není obnovitelná, je pouze první sňatek (32).

Vznik sňatku se úzce váže na faktory, které limitují uzavírání sňatků. Patří mezi ně minimální sňatkový věk, rodinný stav, určitý stupeň pokrevnosti a pohlaví novomanželů. Dbá se zde především na to, aby manželství neuzavíral nezletilý člověk. Tedy dle platných zákonů České republiky člověk, který nedosáhl 18 let věku. Ve výjimečných případech může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu 16 let. A to, pokud je to v souladu se společenským účelem manželství (např. těhotenství partnerky). Dalším kritériem je rodinný stav. Jelikož žijeme v monogamní společnosti, nemohou již sezdaní lidé vstoupit do manželství. Pokrevnost budoucích manželů se posuzuje v přímé linii, tj. rodiče s dětmi a sourozenci. Takto pokrevně příbuzní lidé nemohou uzavřít sňatek, ale například bratranec se sestřenicí se již vzít mohou. Podle platných českých zákonů mohou uzavřít sňatek pouze osoby odlišného pohlaví. U osob stejného pohlaví se neuzavírá sňatek, ale jedná se zde o tzv. registrované partnerství, které upravuje zákon o registrovaném partnerství, který byl v ČR schválen v roce 2006 (zákon č. 115/2006 Sb.). Registrované

partnerství však dosud není bráno jako rovnocenné s uzavřením manželství; z toho důvodu není ani centrálně statisticky evidováno (32) .

V našem státě proběhly celkem tři vývojové etapy sňatečnosti svobodných. První byla v poválečném období a trvala až do 60. let. Druhá začala počátkem 60. let a skončila v roce 1989. Třetí trvá od 90. let do současnosti (33).

V první vývojové etapě sňatek uzavíralo více lidí a snižoval se věk při vstupu do manželství. K těmto hodnotám zřejmě přispělo i to, že v té době byla snížena hranice zletilosti z 21 let na 18. Dalším faktorem bylo nejspíše vyplácení novomanželských půjček od roku 1948 (33).

Ve druhém období sňatečnost klesla na 90 % u mužů a na 95 % u žen. V 60. letech byl zaznamenán pokles sňatečnosti na hladinu 90 - 95% sezdaných mužů i žen, při průměrném věku v době prvního sňatku cca 21,5 let u žen a 24,2 let u mužů. V 70. letech úroveň sňatečnosti vzrostla, nedosáhla však hodnot poválečného období.

V roce 1973 padl rekord v počtu sňatků, a to 99 518. Možnou příčinou tohoto vysokého čísla, mohlo být uzavření hranic ČR od 1. září 1969. Tímto zásahem se totiž značně zúžily možnosti realizace obyvatel. Od 1. dubna roku 1973 byl zákon z roku 1948 nahrazen novým zákonem. Byl to zákon O státní podpoře novomanželům a výše státní podpory byla 30 000 Kč, což v té době představovalo zhruba 1,5 násobek ročního pracovního příjmu. Půjčka byla možná na pořízení bytu či na jeho zřízení. Odhadem 3/4 novomanželských rodin splňovaly tyto podmínky a čerpaly novomanželskou půjčku.

V 80. letech se počet sňatků za rok snížil a ustálil se na cca 80 000 (33).

Ve třetí etapě v 90. letech došlo k výraznému snížení sňatečnosti svobodných. V závislosti na to se zvýšil i průměrný věk při vstupu do manželství. Manželské formy se začaly pluralizovat, vedle manželství bylo možné nalézt i jiné formy soužití - nesezdané soužití a společné oddělené žití. Roku 2003 zaznamenal Český statistický úřad historicky nejnižší počet sňatků od první světové války. Vůbec poprvé tak bylo v České republice uzavřeno méně než 50 tisíc sňatků. Dalším alarmujícím údajem bylo, že v tomto roce uzavřela manželství jen čtvrtina svobodných žen do věku 25 let (33; 31).

Oproti tomu od roku 2004 počet uzavřených manželství opět stoupal. Zvyšování však nebylo nijak výrazné. Strmější nárůst byl zaznamenán v roce 2007, kdy bylo uzavřeno o 4,3 tisíce manželství více než v předchozím roce. Meziroční nárůst byl větší než celkový nárůst z let 2004-2006. V roce 2007 bylo celkem oddáno přes 57 000 párů, což byl nejvyšší počet za období posledních deseti let. V dalších letech došlo opět k poklesu počtu párů, které do sňatku vstoupily. Nejnižší počet svateb přinesl rok 2011, kdy se v Česku uskutečnilo 45 137 svateb. Tento počet byl nejnižším číslem od roku 1918 (31).

Charakter dnešní společnosti v oblasti sňatků definuje snížení sňatečnosti a naopak zvýšení věku, při kterém snoubenci vstupují do prvního sňatku. V souvislosti s těmito čísly narůstá i podíl svobodných osob do 30 let a také počty nesezdaných soužití (24).

1.1.4 Sociologické hledisko manželství

Hodnotové orientace a žebříčky dnešních let se výrazně pozměnily v komparaci například s dobou před dvaceti lety. Velmi často diskutovaným tématem je rozvolnění či ztráta hodnot či orientace k nim. Hovoří se i o absenci morálky. Přesnější vyjádření by mělo znít, že hodnoty se neztratily, nýbrž hodnotové orientace se posunuly či přesunuly. Jinými slovy jsou dnes preference lidí v oblasti manželství a rodiny jinde než dříve (26).

Manželství je institucí, která by měla být svobodnou volbou jednotlivce. Mělo by být pevným a nerozlučitelným svazkem mezi dvěma jedinci. Ve skutečnosti je ale v dnešní době charakterizováno nárůstem rozvodovosti, manželských rozchodů, volného soužití mezi dvěma lidmi a s tím souvisejícím nárůstem mimomanželských porodů. Pozice manželství jakožto instituce je výrazně destabilizována. Narůstá soužití mimo manželství, panuje názor, že pokud pár nechce mít děti, měl by žít společně bez sňatku (29).

V České republice má manželství stále vysoký význam. Výzkumy prováděné ke zjišťování postojů k manželství opakovaně ukazují, že většina nejmladší generace Čechů pokládá život v manželství za nejsprávnější formu rodiny. Potřeba legitimizovat početí dítěte sňatkem slábne, nesezdané soužití je přijímáno, avšak jen každý desátý z dosud svobodných lidí by v takovém svazku chtěl žít. Z osob, které už v něm žijí, má 80 % v úmyslu se svým partnerem v budoucnosti sňatek uzavřít (25).

O manželství lze hovořit jako o vývojové fázi jedince. V této fázi se utvářejí sexuální vztahy s jednou osobou, dokončuje se separace od rodičů a vzniká zde prostor pro uplatnění autonomie osobnosti (26).

Manželství v českých poměrech vždy předchází párování. To je ovlivněno determinanty, které mají objektivní, kulturní a sociální povahu. Patří sem například sousedství a teritoriální blízkost, věková homogamie, etnická a rasová homogamie, náboženská heterogamie, vzdělanostní a třídní homogamie. Některé tyto determinanty se v čase mění, jiné zůstávají (25).

Manželství představuje nejvyšší výraz bezpečnosti mezi dvěma partnery. Proto je nejsilnějším základem pro vztah kvalita a bezpečnost. Samozřejmě, manželství není vždy trvalým svazkem. Sezdané páry se ale shodují, že na základě svatby, kdy si před oltářem hledí navzájem do očí a slibují si věnost, mají pocit stálosti a budoucnosti vztahu (30).

Manželství v historii

Ve druhé polovině dvacátého století se dívky vdávaly nejčastěji okolo věku dvaceti let, muži ve věku 22 až 23 let. Po změně politického režimu však sňatečnost prudce klesla, a to zejména v nejmladších věkových skupinách. Vstup do manželství ve věku do 25 let se snížil na polovinu. Sňatky u dvojic mladších 20 let téměř zmizely. Například dnes se počet mladších dvaceti let vstupujících do manželství pohybuje u žen okolo 4 % a u mužů je to dokonce méně než 1% (25).

O generaci zpět platila následující posloupnost: seznámení se, sexuální styk a kolísající vztah, ve kterém se postupně snižovala míra antikoncepce, nesezdané soužití a v okamžiku, kdy dvojice zjistila, že čeká dítě, následovala svatba. Z toho plyne fakt, že se narození dítěte legitimizovalo sňatkem. Více jak polovina tehdejších dětí byla počata za svobodna. Mladá manželství patřila k častým, nesezdané soužití fungovalo spíše jako manželství na zkoušku (25).

Alternativy v manželství

V dnešním světě vzniká mnoho alternativ k manželství. Jedním z důvodů může být například finanční náročnost svatby, nižší potřeba stvrzovat svou lásku úředním podpisem či pouze strach z rozchodu, který lze vyřešit snadnějším způsobem, pokud pár nežije v manželském svazku. Tento trend však možná vede k neodpovědnosti za své chování; pro páry je mnohem jednodušší po větší neshodě vztah ukončit a od partnera odejít než se problémem skutečně zabývat a snažit se ho vyřešit.

Nárůst počtu lidí, kteří žijí v uspořádání jiném než manželském soužití, je obzvláště patrnou změnou, která nastala v rodinném životě v nedávné minulosti. Toto téma je středem pozornosti v médiích a též v akademických výzkumech. V nich jsou různé sféry soužití často popisovány jako moderní alternativy k manželství. Takové alternativy, které by mohly být považovány za logické vyústění větší autonomie a svobody, kterou lidé požívají v dnešní moderní společnosti (14).

Jádro partnerských vztahů se změnilo v souladu s moderní dobou. Vztahy se stávají křehčí a přechodnější, jelikož nejsou budovány na společně sdílené intimitě. Na druhou stranu vedou ke zvýšené partnerské toleranci, respektu a také vzájemnému uznání (20).

Lidé se domnívají, že jejich vztah bude mít větší stabilitu, pokud bude založen pouze na dobrovolnosti obou partnerů. Ale právě chybějící rozvodová bariéra může být příčinou rychlých a uspěchaných rozhodnutí a následných rozchodů. Od roku 1989 tak lze v českých podmínkách pozorovat příklon k alternativním formám vztahů (34).

Alternativou k manželství je mimo jiných forem i tzv. kohabitace, jejíž výskyt se nejen v České republice stále zvyšuje. Kohabitací rozumíme stav, kdy spolu partneři žijí v sexuálním vztahu, ale neexistuje mezi nimi pouto manželské. Například z pohledu křesťanské tradice toto východisko může být považováno za nepřípustné, ale v dnešní době se k této formě soužití uchyluje více a více párů (13).

Pokud se zaměříme na věkovou skupinu, která tuto alternativu preferuje, velké procento z této skupiny zahrnují studenti. Například u vysokoškolských studentů je trendem, že svou domácnost sdílejí se svým sexuálním partnerem. O kohabitaci můžeme mluvit jako o experimentálním stádiu, které předchází vstupu do manželství. Nejedná se zde o plánovanou činnost, společné bydlení často vyplývá ze situace, kdy se pár nejdříve stýká v bytě jednoho z partnerů, až se jejich život přesune do společné domácnosti. Tyto páry mají ve většině případů tendenci do manželství vstoupit, není však podmínkou, že jejich manželem či manželkou bude současný partner. Tyto páry si po dobu společného soužití ponechávají i vlastní prostor, např. ve sféře finanční. Každý z partnerů má finance oddělené, i když na společném chodu domácnosti se finančně podílí oba partneři. Není však pravidlem, že se kohabitace týká jen studentů (13).

Dle Vyhlídalové a Maříkové (36): *"K základním diferencujícím znakům kohabitací vzhledem k manželstvím bývá řazena především nižší míra plodnosti a nižší stabilita nesezdaných soužití. Rozdíl je spatřován i v tom, jakou roli v určitém typu soužití sehrává ekonomická atraktivita mužského partnera, což odkazuje k mechanismům (tradičního) fungování sňatkového trhu. Pokud jde o každodennost soužití, pak na rozdíl od manželství zajišťuje kohabitace lidem větší míru svobody, ale zpravidla také menší míru sociální jistoty."* (36, str. 3).

V současnosti trend kohabitace prudce roste. V literatuře se uvádí, že za posledních 40 let do roku 1999 se počet dvojic, které spolu takto žijí ještě před uzavřením manželství, zvýšil o 400 procent. Podle mladých lidí je forma kohabitace považována za „manželství na zkoušku“ (13).

O soužití bez svatby se lze dočíst i ve článku doktora Šmolka (34), který o tomto soužití píše jako o běžném a stále častěji praktikovaném i u mladých věřících, přestože

je považováno církví za nemorální a i samotné páry ho nepovažují za ideální. Žití „na psí knížku“, nesezdané soužití či soužití bez svatby je dnešní normou, přestože před několika lety se jednalo o výjimku. Hovoří zde o „manželství na zkoušku“, které přirovnává k dočasnému stavu před manželstvím. Logickým argumentem je, že takto prověřený vztah by měl být trvalejším a pevnějším základem pro budoucí manželství. Žádný výzkum však zatím neprokázal vyšší stabilitu manželství, kterému takto vyzkoušený vztah předcházela (34).

Nicméně stále platí, že pozice dítěte sezdaných rodičů je spojena s větším pocitem bezpečí než pozice dítěte rodičů nesezdaných (33).

Nesezdaná soužití jsou častěji větším přáním jednoho z partnerů než jednoznačnou shodou. Citově angažovanější jedinci by rádi dali přednost tradičnímu svazku, často se však přikloní k neformálnímu žití než rozchodu. Většinou je touto osobou ve vztahu žena, která je obecně nositelkou tradic, ať už se jedná o oslavy svátků, narozenin či o Vánoce (34).

Dalším fenoménem v oblasti soužití je dvoukariérové manželství.

U dvoukariérových manželství je velmi častá bezdětnost, ale není podmínkou. Velmi často se ale oba partneři snaží dosáhnout vyšší a lepší pracovní pozice a fakt, že by měli dítě, jim v tomto postupu brání. Tedy především ženám. Asi polovina vysokoškolsky vzdělaných žen není schopná zkombinovat nároky na kariéru a nároky na mateřství, a tak zůstává celoživotně bezdětná. Vývojem doby však přibývá jedinců, kteří jsou schopni být jak úspěšní ve své kariéře, tak zvládat roli rodičů; proto postupně rozvíjí i charakter dvoupříjmových rodin (25).

Tento pojem se v sociologii objevuje ke konci 60. let dvacátého století. Stále se zde však uplatňuje genderová nerovnost, neboť i zaměstnaná žena stále vykonává většinu domácích prací a zajišťuje ve vyšší míře péči o děti. Uspořádání vztahů ve dvoukariérovém manželství tak stále není egalitární (rovnocenné). I z výzkumů na toto téma vyplývá, že ženy v dvoukariérovém manželství dávají ve více případech přednost rodině před kariérou než muži (23).

Rozšířeným, nejen českým, trendem, je odsouvání rodičovství na dobu, kdy je rodina plně finančně zajištěná. To vyvíjí velký tlak především na ženy, jelikož tento proces má dlouhodobější charakter. Díky tomu se průměrný věk rodiček zvyšuje nebo se žena nestává matkou vůbec. Náklady na svatbu jsou také mnohonásobně vyšší, než bývaly dříve. Nároky na ideálního partnera se zvyšují ve stejné míře. A tak poslední alternativou v manželství, kterou se v této kapitole budu zabývat je skupina singles, aneb ti, co žijí sami ve své domácnosti, která je jednočlenná. Tato forma života má několik charakteristik - mezi něž patří například to, že člověk (častěji ženy) toto období bere jako životní fázi. Ta se však postupně prodlužuje, až je ve finále konečným stavem. Tento fenomén se v dnešní společnosti rozšířil především kvůli pracovním nárokům, které jsou dnes mnohem náročnější na čas a flexibilitu. Člověk se často za prací musí stěhovat, vyjíždí na služební cesty, dělá přesčasy. Všechny tyto nároky rozhodně nejsou ideálními pro rodinný život a možná i to je důvodem, že pětina žen v naší společnosti je celoživotně bezdětná (25).

Dysfunkční vzorky interakcí v manželství

V manželství lze nalézt několik typů interakcí mezi manželi. Tato kapitola je zaměřena na problémové vzorky těchto interakcí, tedy dysfunkční neboli neplnící řádně své funkce. Dělení se publikaci od publikace liší, autoři pojednávají o různých typech dělení. V této kapitole však budou shrnuty pouze nejzákladnější a nejčastější. (26)

Prvním z nich je rozpůlené manželství, kdy lze v chování manželů rozpoznat diference. První z partnerů je odmítající, nemluvný a vyhýbá se konfrontacím, zatímco druhý partner je výrazně útočnější a se sklony ke konfrontacím. V této dvojici se objevují výkyvy ve vztazích, sexuální kontakty jsou méně časté. Tito dva partneři jsou však na sebe fixovaní a mnohdy tento vztah léta přetrvá stejně tak, jako se objeví u rozvodového soudu (26).

Další z vybraných dysfunkčních interakcí je sadomasochistické manželství, kdy jeden z partnerů je agresivní, zneužívá a napadá druhého, zatímco druhý partner toto jednání snáší a často i povzbuzuje, je submisivní. Oba projevují závislost na druhém. Partner A v potřebě ovládat druhého, partner B není sebevědomý a spoléhá na A. Takový vztah může vydržet i celý život, pokud si partner B neuvědomí své limity (26).

Pseudomanželství je dalším typem dysfunkční interakce mezi manželi. Oba partneři mají své vlastní zájmy, nejsou k sobě poutáni. Je zde kladen důraz na osobní profesní kariéru. Je zde patrná absence intimity, manželství se jeví jako chladné, nikoliv nepřátelské. Takové manželství vzniká často v důsledku předmanželské gravidity. Avšak i takové pseudomanželství může léta přetrvávat (26).

Mezi další typy dysfunkčních manželství se řadí např.: připoutávající-oddělující manželství, dětinská manželství, neurotická manželství či terapeutická manželství (26).

1.1.5 Sociologické hledisko rozvodu

Za života obou manželů je u nás jediným právním prostředkem zániku manželství rozvod či prohlášení manželství za nulitní, tedy neplatné. Konec nebo dlouhodobé přerušování manželského soužití je však možný několika způsoby. Ať už je to opuštění rodiny jedním z partnerů nebo vznik situace, že pár spolu sice bydlí, ale neposkytuje si žádnou emocionální podporu a komunikuje pouze na nejnižší možné míře. Dále to může být například dlouhodobá nepřítomnost jednoho z partnerů z důvodu jeho uvěznění či dlouhodobého pobytu v cizině či z důvodu povolání do armády. Pokud zanikne některá z hlavních funkcí manželství, je to též důvod k jeho ukončení (25).

Pokud v manželství dojde k rozvodu, je častější zúžení vazeb mezi otcem a dětmi než vazeb mezi matkou a dětmi. Může se tak stát z důvodu, že i v manželství otcové mohou působit spíše jako ekonomický prvek a z výzkumů obecně vyplývá, že žena se dítětem v průměru přepočítaném na čas věnuje déle než otec. Dalším důvodem může být i to, že při rozvodu v 85 % případů dle rozhodnutí soudu připadne dítě matce (29).

V literatuře se však uvádí lineární vztah mezi zdravými, fungujícími jedinci a fungujícím, vydařeným manželstvím. Z toho vychází, že zdravý a zralý člověk má zdravé a zralé fungující mezilidské vztahy. Avšak ne vždy jsou oba partneři zralými pro vztah či hlubší mezilidské vztahy (26).

Pokud v manželství a rodině není dostatek flexibility, neexistují jasná pravidla a zavedení hierarchie, manželství se dostává do krize. Počínající neúspěšnost řešit problémy, neschopnost zvládat potíže mezi jednotlivými etapami života, neschopnost spolu jasně a srozumitelně komunikovat často vede k rodinným a manželským dysfunkcím a může končit až rozvodem (26).

Vliv na rozvodovost mohou mít socioekonomický status jedince, který můžeme sledovat skrze jeho vzdělání, povolání a příjem. Dále je to věk, ve kterém jedinci do manželského svazku vstupují, kdy sňatek uzavřený před devatenáctým rokem věku je predikován jako nejčastěji odsouzený k zániku. I vliv rasových a etnických rozdílů má vliv na rozvodovost. Doba trvání manželství též ovlivňuje rozvodovost, přičemž nejvíce se manželství rozvádí ve třetím až pátém roce trvání. Více se rozvádějí manželé žijící ve městě než na venkově. I vliv náboženství je v manželství patrný, neboť nejpevnější jsou manželství židovská, dále katolická, protestantská a nejmenší trvalost mají manželství ateistů. Dalším z faktorů je, zda pár má či nemá děti, neboť právě bezdětná manželství se snadněji rozvádějí. Manželství, kde je alespoň jedno dítě, jsou trvalejší. Pokud alespoň jeden z partnerů pochází z rozvedené rodiny, je u tohoto manželství zvýšená možnost rozvodu. Naopak u manželství opakovaných má druhé a další manželství menší dispozici k rozvodu než první (25).

Při dnešní vysoké pravděpodobnosti a snadnosti rozvodu přestává být manželství jistotou a vytrácí se tak důvody k jeho uzavření. Klesá tedy sňatečnost a začíná se tak snižovat i rozvodovost, neboť svazky, které se rozpadají, nejsou čistě manželské, ale jsou nesezdanými soužitími (25).

Rozvodovost v historii

Ve většině známých kultur je za důvod přerušení svazku mezi dvěma lidmi považováno porušení či překročení normy stanovené mezi partnery. Přísněji bývá sankcionována žena a to zvláště, pokud se překročení týká nevěry. Již Starý zákon v takovém případě trestal ženu zrušením manželství a ukamenováním. Méně drastická řešení byla například prodej nebo postoupení ženy jinému muži nebo její zapuzení. Stejně tak je ale v některých kulturách možné zapudit muže, o prodeji však nejsou žádné zmínky. U manželství uzavřených před katolickou církví platilo: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuje“. Ne vždy to ale ve skutečnosti fungovalo, tato nerozlučitelnost byla často změkčována či obcházena (25).

Manželství bylo možné prohlásit za neplatné z mnoha příčin. Za od počátku neplatné bylo možno prohlásit manželství, pokud bylo do té doby nekonzumované, tedy pokud mezi manželi dosud neproběhla soulož. Další příčina byla existence jiného manželství, impotence muže, příbuzenství v přímé linii prvního stupně, zabití předešlého manžela a další podobné důvody (25).

Trend rozvodovosti v Čechách započal již za 2. světové války a v 90. letech tento vzestupný proces pokračoval. V roce 1999 byl přerušen novelou z roku 1998. V roce 2003 bylo rozvedeno 32 834 manželství, což tvoří 48 % intenzitu rozvodovosti. Nejčastější příčinou rozvratu manželství je rozdílnost povah, názorů a zájmů. V dnešní době však již existuje tzv. smluvený rozvod, který funguje na principu dohody mezi manželi, na základě které není příčina rozvodu zjišťována. Zajímavým údajem je, že v 90. letech přišlo o jednoho z rodičů vinou rozvodu 340 tisíc dětí (24).

1.2 Rodičovství

Rodičovství v dnešní době nabývá mnoha podob a forem podobně jako manželství. Rodičovství je definováno jako sociální a biologický fakt, který nezná instituci rozvodu. Rodičovský vztah je tak vztahem, který nelze vzít zpět, je nezrušitelný (25).

Například rodičovství odložené je typ rodičovství, kdy se člověk chce stát rodičem, ale záměrně toto rozhodnutí posunuje do pozdějšího věku. Může to mít jak ekonomické, tak sociální příčiny. Přičemž starší rodiče jsou častěji zralejší, mají zajištěnou kariéru a vybudovaný domov; ale jsou zde však přítomna i psychologická rizika, například to, že starší rodiče jsou úzkostliví, příliš děti hlídají a sledují je, chtějí je mít dokonalé, krásné a úspěšné (15).

Oproti tomu rodičovství plánované je promyšleným rodičovstvím, stojícím na názoru, že volba období narození dítěte je důležitá pro jeho optimální výchovu a péči o ně. Součástí je plánování počtu i doby narození dětí a k tomu se váže i předcházení nechtěnému početí pomocí antikoncepce (15).

1.2.1 Právní úprava rodičovství

Právní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi je uvedena v č. 94/1963 Sb. zákona o rodině v části druhé, kde se hlava první zabývá rodičovskou zodpovědností, čímž je myšlen soubor práv a povinností. Hlava druhá upravuje výchovná opatření, kde lze nalézt opatření, kterými se omezuje rodičovská zodpovědnost a celkově účastí společnosti při výkonu práv a povinností rodičů. V hlavě třetí je definováno určování rodičovství. Je zde sepsáno, kdo je matkou dítěte, kdo je otcem a jakým způsobem se postupuje při nejasnostech v tomto určování. Hlava čtvrtá se zabývá osvojením a hlava pátá poručenstvím a opatrovnictvím; je tedy zaměřená na výchovu a zastupování nezletilého, jehož rodiče nemohou svá práva a povinnosti vykonávat (7).

1.2.2 Demografické hledisko rodičovství

Jedním z dalších živě diskutovaných témat současnosti je pokles plodnosti a porodnosti. V roce 1999 se narodilo méně než 90 tisíc dětí. Období devadesátých let je v této oblasti definované jako období, ve kterém došlo k nejvýraznějším propadům počtu ročně narozených dětí. Pokles porodnosti byl způsoben odkladem rození dětí až do pozdějšího věku. Věk prvorodiček se tak pohybuje okolo 25 - 26 let, v 90. letech ženy rodily poprvé ve věku 22 - 23 let (24).

Interrupcí na přelomu 80. až 90. let končilo 40 % těhotenství, v roce 2002 je to téměř polovina, a to 23 %. Kladným trendem v této oblasti je i snížení počtu interrupcí z počtu 109 tisíc v roce 1990 na 31 tisíc v roce 2002. Vývoj umělé potratovosti je výsledkem uvědomělejšího plánování rodiny a také odpovědnějšího sexuálního chování v kombinaci s antikoncepčními prostředky (24).

Od 90. let se v Česku objevují závažné změny v reprodukčním chování. Patří mezi ně například snížená porodnost a nárůst bezdětnosti u žen do třiceti let věku. Dále se intenzivně zvyšuje počet dětí narozených neprovdaným matkám (35).

Při vytváření páru se uplatňují tradiční hodnotové motivace. Nejvyšší hodnotou je u obou pohlaví dobrý vztah k dětem, dále například smysl pro rodinný život, zodpovědnost a poctivost, dobré vychování a tolerantnost. Vývoj porodnosti však ukazuje na určitou změnu těchto postojů a očekávání, neboť najít partnera s těmito charakteristikami je stále obtížnější. V 70. letech 20. století u nás docházelo k výraznému zvýšení porodnosti. Mimo jiné to způsobil i účinek pronatalitních opatření za socialismu (25).

Tolerance k alternativním způsobům života způsobila nižší počet vdáných žen a nižší počet dětí narozených v manželství. Počet dětí narozených mimo manželství tak tvořil na přelomu osmdesátých a devadesátých let méně než 10%, zatímco nyní se pohybuje okolo více než 25 %. Tento trend je zatím pozorován více u žen s nízkým dokončeným vzděláním. U žen s vysokoškolským vzděláním je sice patrný odklad do

vyššího věku, ale je zde upřednostňováno tradiční životní uspořádání, kdy následně po sňatku nastává narození dětí do manželství (24).

1.2.3 Sociologické hledisko rodičovství

V době, kdy už rodičovství není přirozeným údělem, ale něčím co žena, popřípadě pár, může regulovat podle potřeby, se poněkud změnil význam slova rodičovství. Není již nepředvídatelnou událostí, na kterou se není možné připravit. Naopak, rodičovství je nyní plánovatelné, stejně tak jej ale člověk může ze svého života úplně vyloučit. Spolehlivost antikoncepce sice není stoprocentní, ale možnost a rozhodnutí být rodičem lze mnohem více ovlivnit právě v této době, i když pokusy o ovlivnění probíhaly už od nepaměti (25).

V současné době stále platí sociologický přístup, který na rodinu pohlíží jako na jednotnou zájmovou strukturu. Nicméně se v dnešní době česká rodina významně posunula zvýšením zaměstnanosti žen i během mateřské, například půl úvazky či práce z domova. Výrazný posun byl zaznamenán i v počtu mužů na mateřské dovolené. Tyto změny nabouraly tradiční schéma rodiny - pracující otec a matka v domácnosti (23).

Absence rodičovství

V současné rodině lze nalézt mnoho trendů, mezi které patří mimo jiné i absence rodičovství a kvůli kterým se hovoří o krizi rodiny. Neustále se zvyšující počty rozvodů, neúplných rodin či rodin, kde je původní partner nahrazen jiným a plní tak funkci manžela či manželky a zároveň též rodiče (17).

Absence rodičovství může být způsobena několika důvody a ovlivněna různými faktory. Jedním z nich může být neplodnost, dobrovolná bezdětnost, nechtěné rodičovství či fenomén singles. Dalším důvodem může být tendence mladých lidí

k odkládání manželství a následně rodičovství, na což se váže případná neplodnost či úplná absence rodičovství (17).

Přemíra sociálních a politických problémů moderní doby je provázána stresem. Mnoho možných potenciálních rodičů si v důsledku těchto podmínek není jisto, zda dítě v takovém světě skutečně chtějí vychovávat. Zda budou mít čas, sílu a dostatek peněz, aby mu mohli zajistit pouze to nejlepší. Speciálně ženy odkládají mateřství do co nejpozdějšího věku, aby měly dostatek času na studium a na dosažení kariérních postupů (9).

Dalším důvodem může být již zmíněná neplodnost. Její lékařská definice dle WHO zní (12): "*Neplodnost je neschopnost otěhotnět po dvanáct měsíců nechráněného pohlavního styku.*" Odhady hovoří o globální neplodnosti v rozmezí 8 až 12 % žen ve fertilním, tedy plodném věku. Neplodnost je často vnímána jako převážně ženské onemocnění, přestože mužský faktor neplodnosti je stejně rozšířený. Díky tomu jak ženy, tak muži pocítují značný psychologický tlak, který často zapříčiní zdravotní problémy, včetně pocitů nízkého sebevědomí, izolace, ztráty kontroly, sexuální nedostatečnosti a deprese (12, str. 1).

V případě, že se ženě po delší dobu nedaří otěhotnět, snaha o početí se dostává do centra jejího života. U mnoha žen se po nějaké době bez objektivních příčin dostaví pocity viny, méněcennosti a neschopnosti. Tyto pocity mají také negativní dopad na kvalitu partnerského svazku (16).

1.3 Rodina

Rodina je častým objektem zkoumání mnoha vědních disciplín. Ze sociologického hlediska představuje skupinu osob, které jsou přímo spjaté příbuzenskými vztahy. Dospělí členové této skupiny jsou odpovědní za výchovu dětí (13).

Podle zprávy MPSV (24) je rodina v jejím nejširším pojetí chápána jako celek různých konstelací života, která: (...) *obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity*. Rodina tak vystupuje jako celek, který je spojen na základě příbuzenské mezigenerační vazby a v tomto uchopení je neměnnou sociální institucí, existující v každém kulturním prostředí (MPSV, str. 3).

Rodina s jedním rodičem neboli neúplná či monoparentální rodina jsou termíny, které zahrnují jak svobodné matky, vdovy i rozvedené ženy s dětmi, ale i „*biologické rodiny nezahrnující manželský pár*“ i „*rodiny v čele s ženou bez partnera*“ (28).

1.3.1 Rodina a její formy

I přes vysokou rozvodovost, zrychlující se tempo života a měnící se vztahy ve společnosti zůstává rodina stále nejvýznamnější institucí v životě člověka. Dochází zde k jeho socializaci a opěrným bodem zůstává celý život (28).

Aby byla rodina pokládána za funkční, je třeba, aby měl každý člen rodiny dostatečnou úctu k sobě sama, vážil si sebe, ale i ostatních členů rodiny. Hierarchie, rodinná struktura a rozdělení vlivu moci, ale i rolí a povinností přispívá ke správnému chodu rodiny. Fungující rodina by měla obsahovat komunikační síť s jasnými pravidly, která by měla být jasná, flexibilní, humánní a především by s nimi měli všichni členové rodiny souhlasit. Rodina by měla být fungující nejen uvnitř, ale i ve vztahu ke svému okolí a společnosti, ve které žije (26).

Soudobá rodina, též označovaná jako nukleární, klade důraz na vzájemné vztahy mezi manželi i ostatními členy rodiny, na hodnotu individuální autonomie a rozvoje individuality každého rodinného člena (28).

Ve všech typech společnosti je možné se setkat s *nukleárním typem rodiny*. Tento typ se skládá z dospělých manželů a jejich vlastních či adoptivních dětí. Všichni společně žijí ve stejné domácnosti. Pokud mimo tyto osoby žijí v domácnosti i další blízcí příbuzní, jedná se o *rodinu rozšířenou*. Součástí takové rodiny mohou být prarodiče, bratři a sestry se svými manželskými partnery, tetami apod. V západní kultuře hovoříme pouze o monogamních svazcích. Tedy takových, kdy jedna žena nebo jeden muž mají pouze jednoho manželského partnera. Avšak ve studii George Murdocka se lze dozvědět, že na světě existuje přes 80 % kultur, které připouštějí polygamií, tedy manželský vztah s více než jedním partnerem (13).

Domněnky sociologů o rodině v minulosti byly takové, že v předmoderní době převládaly v západní Evropě spíše rodiny rozšířeného typu. Nové výzkumy však ukázaly, že jde spíše o rodiny nukleárního typu. Je pravdou, že dříve byly rodiny průměrně větší než dnes, ale rozdíly nebyly tolik znatelné. Bývalo zvykem, že sňatky vznikaly z majetkových důvodů, jejich účelem byla výchova dětí a manželství končilo láskou. Oproti tomu v dnešním západním světě manželství začíná láskou, pokračuje výchovou dětí a končí často majetkovými spory (13).

Ačkoliv je v dnešní době rozvodovost velmi vysoká, rodinné svazky v minulosti často končily mnohem dříve než dnes. Důvodem byla vysoká úmrtnost. A tak smrt dětí či jednoho z manželů znamenaly konec rodiny či její rozptýlení (13).

V dnešním západním světě má rodina několik specifických vlastností. Je monogamní, ale vzhledem k vysoké míře rozvodovosti lze hovořit spíše o *sériové monogamii*. Jedinec v sériové monogamii smí za život vystřídat několik manželských partnerů, ale podmínkou je, že je nesmí mít současně. Manželství vzniká na základě lásky mezi dvěma jedinci. Rodina je často patrilineární – děti dostávají jméno po otci a majetek je děděn v mužské linii. Krom patrilinearity je rodina často neolokální, což

znamená, že manželé se stěhují na nové místo, do nové domácnosti. Poslední vlastnost je již zmiňovaná nuklearita rodiny (13).

Historie rodiny

Rodina byla pro člověka vždy kotvou jistoty, institucí, která chránila své členy. Byla prostorem pro reprodukci a v zásadě nijak znatelně neměnila své uspořádání. Byla stabilizačním prvkem, který zajišťuje společnosti soudržnost. Již v nejstarších etických a morálně normativních spisech je patrné poukazování na fakt, že pokud si lidé přestanou plnit závazky dané rodině, společnost ztratí svou sílu (25).

Před rokem 1948 nehrála podpora rodiny v politickém uvažování významnou roli, jelikož populační vývoj v té době byl příznivý a přetrvával zde tradiční model rodiny. Avšak idea pomáhat rodinám, které se nachází v nepříznivé životní situaci, v českém prostředí fungovala mnohem dříve (24).

Po druhé světové válce nastal tzv. "poválečný baby boom". Po hrůzách války a letech strachu a neštěstí se lidé uchýlili zpět do rodinného prostředí a k rodinným záležitostem. Začaly se zlepšovat hospodářské poměry, více se prosazuje neolokalita, která je již definována v kapitole výše, a též se začíná profilovat model nukleární rodiny (25).

Přírozeně se rozvíjející českou společnost však zasáhl nástup komunistické diktatury. Ta se postupně implementovala do všech soukromých oblastí rodinného života v letech 1948 až 1989. Ideální rodina dle této ideologie obsahovala dva rodiče, oba s vlastním příjmem. Pro podporu práce obou rodičů se zde nacházela různá zařízení denní výchovy a celkově jim byly poskytovány příznivé podmínky. A tak dvě funkce rodiny – výchovnou a socializační přejal totalitní stát. Na samotnou rodinu tak zbyla funkce biologicko-reprodukční. I přes tento režimový tlak však rodina zůstávala místem vzájemné pomoci a mezigenerační solidarity. V této době funguje systém

tzv. „společenské pomoci rodinám s dětmi“, který poskytuje přímou finanční pomoc rodinám (24).

Prorodinná opatření ze šedesátých až osmdesátých let 20. století způsobila, že v tehdejší Československu bylo světově nejméně nikdy nevdaných a nejméně nikdy neoženěných mužů. V žádné jiné civilizované zemi toto číslo nebylo nižší. Nevdané ženy tvořily 3,7 % a 5,4 % mužů se nikdy neoženilo. Důvodem mohlo být i to, že svobodný člověk neměl téměř žádnou šanci získat vlastní bydlení. Znevýhodněn byl i v oblasti půjček a daňových zákonů (34).

Od roku 1990 je kladen důraz i na ostatní rodinné funkce. Začala se prosazovat tendence pomoci nízkopříjmovým skupinám, která vyústila v samostatný pilíř rodinných dávek. V této době také vzniká mnoho organizací, které se věnují rodinné problematice a podpoře rodin (24).

V historii bylo prvotním cílem předání majetku, který tak hrál klíčovou roli. Zatímco dnes, v moderní době, vztahy rodiny na majetku tolik nezávisí. Hlavním pojátkem rodiny jsou vztahy mezi manželi a též vztahy mezi rodiči a dětmi (28).

Rodina, stát a jeho instituce

Zásahy státu do dnešní rodiny jsou více než patrné. Soukromá sféra života je tak regulována množstvím opatření, která život současné rodiny ovlivňují, ať už pozitivním či negativním způsobem. Na právní úrovni jsou to zákony týkající se přerušování těhotenství, rodičovských práv či rozvodu. Ekonomická opatření se týkají například systému sociálního zabezpečení, důchodu, podporou spoření či různými dávkami určenými speciálně pro rodinu. Může to být přírůstek na dítě, rodičovský příspěvek nebo porodné (29; 19).

Politika našeho státu je však koncipována spíše tak, že podporuje více zájmy svobodných, bezdětných než zájmy rodin s dětmi. I to může způsobovat pokles porodnosti (19).

Na institucionální úrovni tím, že umožňuje využití zařazení do mateřské školy, čímž umožňuje emancipaci matek. Celkově se stát snaží pomáhat snížit závislost rodiny na podpoře příbuzných, i závislosti žen na mužích (28).

Podpůrnou roli státu pro rodiny hrají i manželské poradny, poradny pro ženy a dívky, poradny pro děti a jiné podobné instituce a organizace. Pomocí různých rodinných terapií či manželských sezení se jim mnohdy podaří najít dysfunkce v rodině a společně s rodinou pak dále pracují na jejich odstranění. Právě průměrné a dysfunkční rodiny tvoří nejpočetnější skupinu a je proto je potřeba jim věnovat zvýšenou pozornost a péči. Tyto rodiny obzvláště preferují kontrolu a usilují o ni (26).

Národní zpráva o rodině (2004)

V Národní zprávě o rodině (24) je možné se dočíst, že demografický vývoj posledních let, ve kterém dominuje klesající sňatečnost a porodnost, se negativně podepisuje jak na věkové struktuře obyvatelstva, tak na rozvoji společnosti a státu. V korelaci s tímto stavem dochází k proměnám v rodinném životě. Ať už se jedná o sociální či ekonomické hledisko, je zde problém nízké institucionální podpory ze strany státu. Na to, aby rodina mohla kvalitně plnit své funkce, jí stát neposkytuje dostatečnou kompenzaci. Za největší a zásadní deficity lze považovat oblast bytové politiky a sféru opatření na podporu slučitelnosti rodinných a profesních rolí. Na trvajícím znevýhodnění manželství a manželské rodiny v systému sociálního zabezpečení a v programech na podporu bydlení lze pohlížet jako na zásadní deficity. Co stát poskytuje, je finanční podpora formou sociálních dávek a daňových zvýhodnění (26).

V Národní zprávě o rodině z roku 2004 (24) je zaneseno, že dlouhodobým cílem celé společnosti v oblasti rodinné politiky je institucionální podpora zdravé a funkční rodiny a podpora zakládání rodin.“ (24).

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit a popsat, jaké jsou názory a postoje studentů prezenčního studia Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity¹ v Českých Budějovicích na dvě živě diskutovaná témata současnosti - manželství a rodičovství; zda přemýšlejí o manželském či rodičovském životě, jaké místo pak tyto charakteristiky zastávají na subjektivním žebříčku životních preferencí.

2.2 Hypotézy

V souvislosti s cílem práce byly stanoveny dvě hypotézy.

Hypotéza 1: Manželství jako hodnota ztrácí u cílové populace svou hodnotu směrem k preferenci nesezdaného soužití.

Nulová hypotéza 1: Manželství jako hodnota neztrácí u cílové populace svou hodnotu směrem k preferenci nesezdaného soužití.

Hypotéza 2: V souvislosti s pohlavím se v cílové populaci mění otázka priorit představovaných pod pojmem úspěšné manželství.

Nulová hypotéza 2: V souvislosti s pohlavím se v cílové populaci nemění otázka priorit představovaných pod pojmem úspěšné manželství.

2.3 Operacionalizace pojmů

Manželství - je zde uváděno jako hodnota, právní svazek mezi mužem a ženou.

¹ Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity - dále v textu jako ZSF JU

Hodnota - vyjadřuje důležitou oblast v životě člověka, jinak také význam či důležitost.

Cílová populace - je souborem jednotek, pro které předpokládám, že jsou pro ně mé závěry platné (studenti ZSF JU prezenční formy).

Preference - způsob výběru mezi dvěma možnostmi (v tomto případě mezi manželstvím a rodičovstvím), kdy je častěji vybírána (preferována) jedna z nich.

Nesezdané soužití - forma soužití muže a ženy bez oddacího listu.

Cílová populace - je souborem jednotek, pro které předpokládám, že jsou pro ně mé závěry platné (studenti ZSF JU prezenční formy).

Priorita - upřednostnění, či preference vyšší důležitosti.

Úspěšné manželství - subjektivní hodnocení manželství, podle kritérií uváděných respondenty.

3 Metodika

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Pro zmapování názorů a postojů studentů ZSF JU byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, kdy byly formou dotazníkového šetření, techniky dotazníku, zjišťovány pohledy studentů ZSF JU na otázky uvedené v dotazníku.

Dotazníkové šetření probíhalo během března a dubna roku 2013 na ZSF JU v Českých Budějovicích. Bylo zahájeno pilotáží, při které byl dotazník rozdán 15 studentům, aby bylo možné zjistit správnost a srozumitelnost dotazníku. Návratnost pilotní verze tohoto dotazníku byla 100 %. Bylo zjištěno, že v dotazníku chyběly 2 obory, které byly následně doplněny. Dále mi bylo doporučeno více zkoumat pohled křesťanů na otázky manželství a rodičovství, což jsem neučinila, neboť výzkum se tímto tématem nezabývá. Ve výzkumu jsou důležité pohledy studentů, a to bez ohledu na náboženské vyznání.

Dotazníky (viz příloha č. 1 - Dotazník) byly rozdány na ZSF JU k vyplnění pouze studentům prezenčního studia. V úvodní části dotazníku došlo k představení zadavatele dotazníku, nastínění účelu výzkumu. Respondenti byli seznámeni s pravidly vyplňování dotazníku a byla jim přislíbena anonymita. Dotazník obsahoval celkem 16 otázek. V rámci šetření odpovídali studenti na 4 identifikační otázky, které byly umístěny v úvodu dotazníku. Dále dotazník obsahoval 12 uzavřených otázek, které zjišťovaly konkrétní postoje studentů k manželství a rodičovství. Z toho 3 otázky byly s možností doplnění vlastního názoru, u 2 otázek bylo více možných odpovědí a dále byla obsažena jedna škálovací otázka, ve které studenti hodnotili devět pojmů, které se vázaly k tématu práce. Hodnocení probíhalo na stupnici od 1 (nejdůležitější) do 5 (nejméně důležitá). Otázky v dotazníku byly formulované jasně a srozumitelně, aby nedocházelo ke zkreslení odpovědí a bylo možné ověřit obě hypotézy. Na konci dotazníku měli respondenti prostor pro vyjádření doplňujících postřehů a názorů k tématu a k dotazníku.

Výzkum byl proveden ve třech fázích. V první přípravné a teoretické fázi byly připravovány podklady k sestavení dotazníku. Poté následoval sběr materiálů (vypracovaných dotazníků) pro získání potřebných údajů. Nakonec se uskutečnilo zpracování, vyhodnocení a ověřování hypotéz. Pro zpracování dat byly použity přehledné grafy, které v procentech vyjadřují výsledky. Dále bylo použito statistické zpracování pomocí kontingenční tabulky. Na zpracování a vyhodnocení dat v dotazníku byl použit program Microsoft Excel a pro statistickou analýzu výsledků šetření byl použit program SSPS.

Kvůli zvýšení věrohodnosti výsledků, byly ve výzkumu použity statistiky pro měření závislosti nominálních dat. S ohledem na skutečnost, že byla převážná většina údajů získaných dotazníkovým šetřením kategoriální povahy, byly pro statistické hodnocení zvoleny adekvátní metody. V první fázi hodnocení byla prováděna především analýza závislostí v kontingenčních tabulkách. Základem pro zjišťování této závislosti je používán chí-kvadrát test nezávislosti. Testuje se shoda zjištěných a očekávaných četností. Předpokladem pro použití tohoto testu je, aby očekávané četnosti v jednotlivých buňkách kontingenční tabulky neklesly pod hodnotu 5 v alespoň 80 % buněk a ve zbylých buňkách se vyskytovaly nenulové hodnoty.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Respondenti dotazníkového šetření byli vybráni metodou stratifikovaného náhodného výběru, kdy se populace rozdělí do homogenních skupin (strat) podle určitého kritéria. Z jednotlivých skupin byly poté náhodně vybrány jednotky do výběru. Kritéria, která měla být splněna, byla následující: student ZSF JU prezenční formy, pohlavím muž nebo žena. Záměrně nebyly zjišťovány odpovědi od studentů kombinované formy, která je typická převážně pro již zaměstnané jedince s rodinou.

Dotazník byl distribuován v elektronické podobě a odpovědělo na něj celkem 285 studentů, z toho 260 žen a 25 mužů.

4 Výsledky

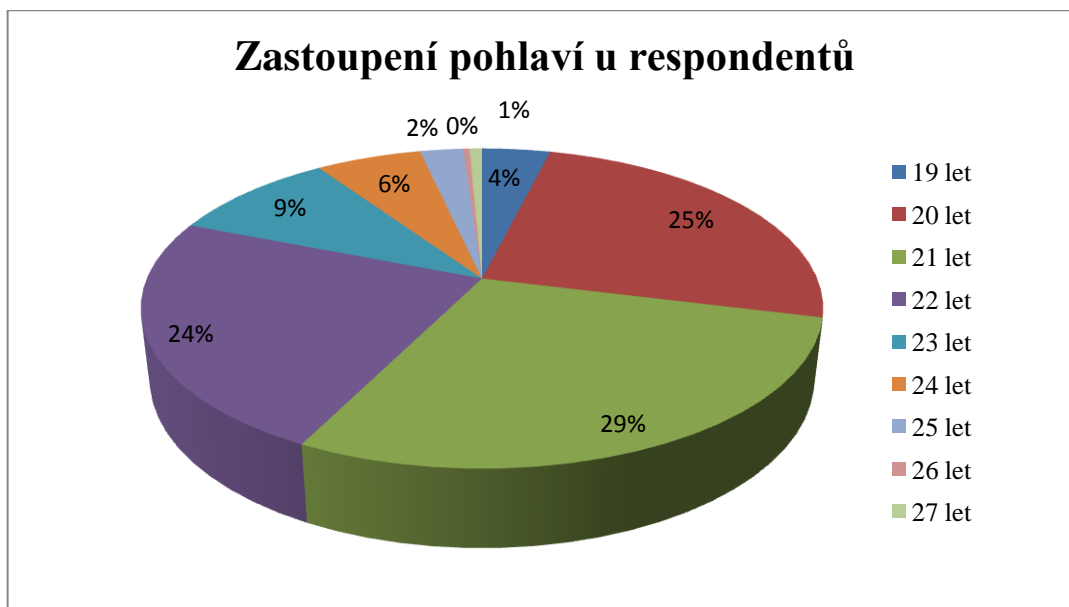
Graf 1: Zastoupení pohlaví u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Jelikož je na ZSF JU celkový nepoměr mezi zastoupením mužů a žen (konkrétně 1210 žen, 179 mužů), bylo třeba vybrat stejný minimální poměr mužů a žen pro výzkum. Ten byl určen minimální hranicí 91 respondentek ženského pohlaví a minimální hranicí 13 respondentů u mužů. Obě minimální hranice byly splněny. Stejně jako převyšuje počet žen na ZSF JU před muži, stejně tak počtem převyšují ženy muže i v tomto výzkumu.

Graf 2: Věkové zastoupení u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

V tomto výzkumu bylo důležité zachovat určitou souměrnost u věkových kategorií. Ohraničení věku bylo provedeno redukcí výzkumného vzorku pouze na studenty prezenční formy, kde se nejvíce vyskytovali respondenti ve věku od 19 do 27 let. Nejvyšší procento zastoupení věku byl věk 20 let, 21 let a 22 let. Ostatní věky byly zastoupeny pouze okrajově.

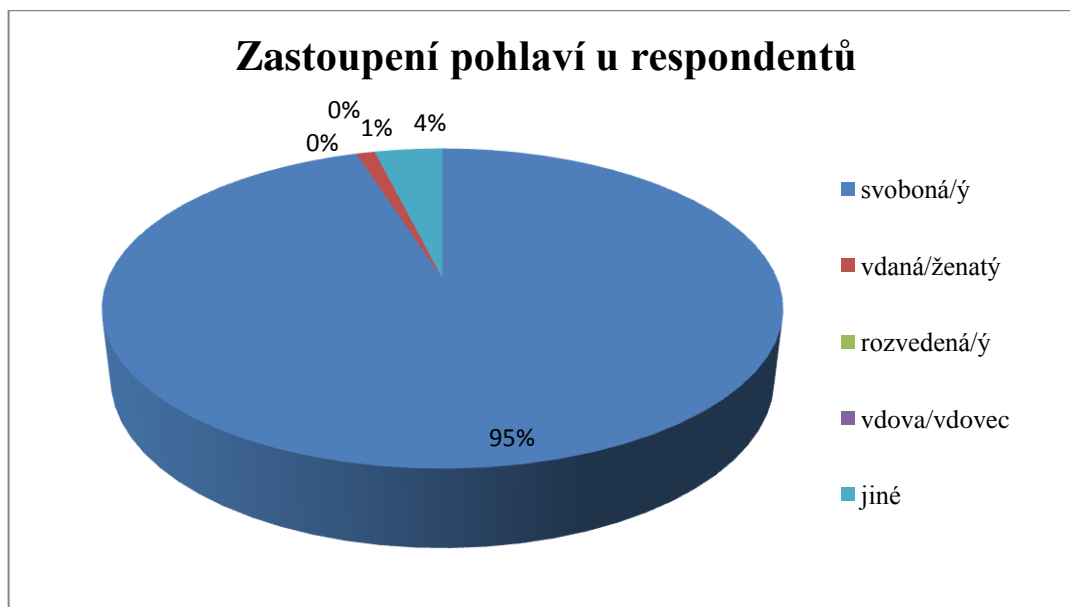
Graf 3: Oborové zastoupení u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Jedním z důležitých kritérií bylo, aby všechny obory byly zastoupeny relativně rovnoměrně, což se uskutečnilo. Každý obor obsahuje alespoň 3 zástupce v oblasti respondentů. Nejvíce odpovídali studenti z oboru Zdravotnický záchranář, Rehabilitační a psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory, Sociální práce ve veřejné správě a Všeobecné sestry.

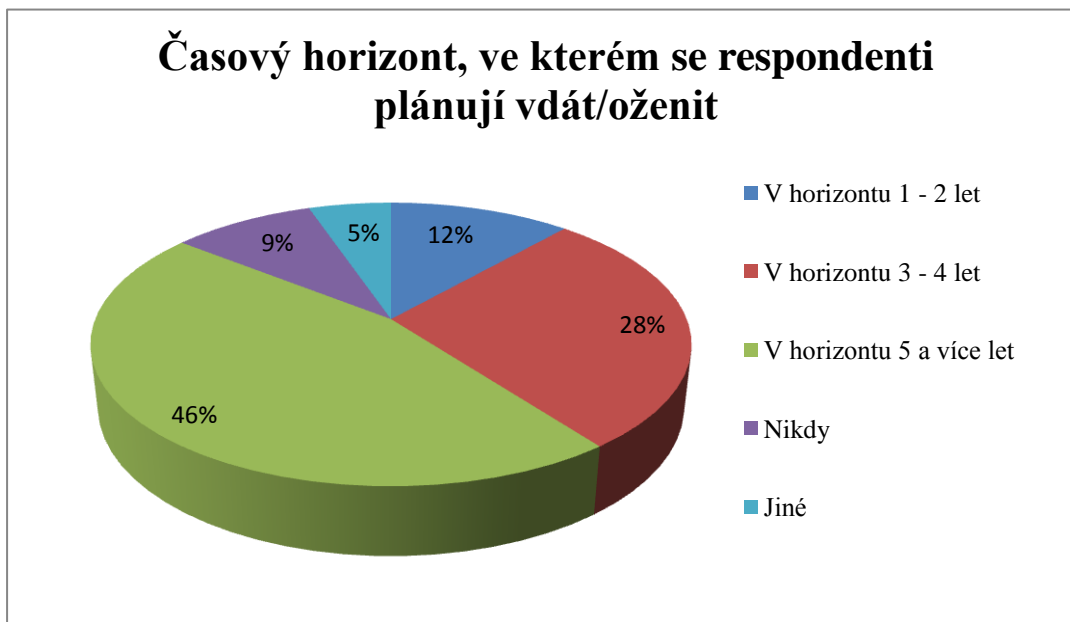
Graf 4: Rodinný stav cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že na otázky v dotazníku odpovědělo 95 % svobodných lidí. Pouze 1 % vdaných či ženatých. Ve vzorku se nevyskytly žádné vdovy ani vdovci a rozvedenými též nebyli žádní lidé. Poslední dvě kategorie nebyly zastoupeny nejspíše vzhledem k nízkému věku respondentů. 4 % respondentů odpověděli jinak. K odpovědím patřilo: zasnoubená, singl a zadaná.

Graf 5: Plány cílové populace se v budoucnu vdát/oženit

Zdroj: vlastní výzkum

Z tohoto grafu vyplývá, že 9 % respondentů nikdy neplánuje vstoupit do manželského svazku. Oproti tomu nejvíce jich chce do manželství vstoupit v horizontu 5 a více let. Celkově plánuje manželské soužití 86 % respondentů. Možnost „jiné“ využilo 5 % respondentů a odpovědi zněly: nevím, možná, záleží na partnerovi.

Tato otázka slouží k ověření první hypotézy. Předkládaná tabulka ukazuje jednotlivé odpovědi jak mužského, tak ženského pohlaví. Je zde posuzováno, zda manželství jako hodnota ztrácí či neztrácí u cílové populace svou hodnotu směrem k preferenci nesezdaného soužití.

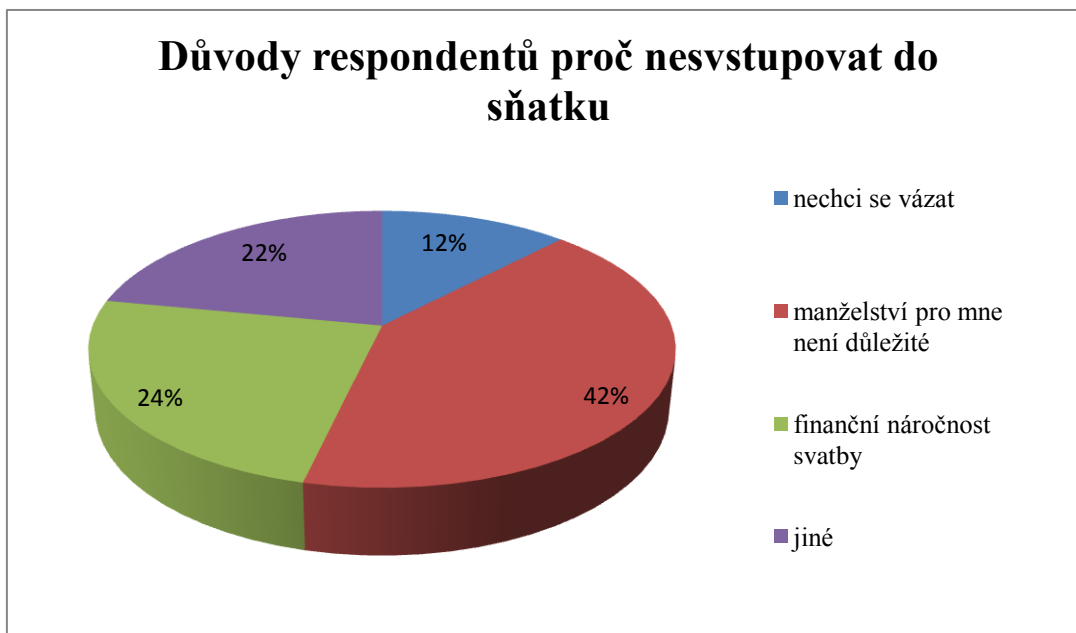
Z tabulky vyplývá, že jednoznačně převyšuje počet respondentů, kteří se v budoucnu chtějí vdát či oženit než těch, kteří tak učinit nehodlají nebo doposud neví.

Tabulka 1: Plány cílové populace se v budoucnu vdát/oženit

Plány se v budoucnu vdát/oženit					
			1) Pohlaví:		Total
			muž	žena	
5) Pokud jsi svobodný, plánuješ se v budoucnu vdát či oženit?	Neodpověděli	Počet	0	3	3
		% z celku	0,0%	1,1%	1,1%
	Ano, v horizontu 1 - 2 let	Počet	3	24	27
		% z celku	1,1%	8,5%	9,5%
	Ano, ale horizont nevím	Počet	0	1	1
		% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
	Ano, až dokončím studia	Počet	1	0	1
		% z celku	0,4%	0,0%	0,4%
	Ano, až se najde vhodný partner	Počet	0	1	1
		% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
	Ano, neplánuji kdy	Počet	1	0	1
		% z celku	0,4%	0,0%	0,4%
	Ano, za 3 měsíce	Počet	0	1	1
		% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
	Ano, v horizontu 3 – 4 let	Počet	3	79	82
		% z celku	1,1%	27,8%	28,9%
	Ano, v horizontu 5 a více let	Počet	13	124	137
		% z celku	4,6%	43,7%	48,2%
	Ne	Počet	2	19	21
		% z celku	0,7%	6,7%	7,4%
Do půl roka (říjen 2013)	Počet	0	1	1	
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%	
Možná	Počet	0	1	1	
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%	
Nemůžu takhle říci, záleželo by na partnerovi, na svatbě netrvám	Počet	0	1	1	
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%	
Nepřemýšlel jsem o tom, spíše ale ne	Počet	1	0	1	
	% z celku	0,4%	0,0%	0,4%	
Nevím	Počet	0	4	4	
	% z celku	0,0%	0,51%	0,51%	
Záleží na partnerce	Počet	1	0	1	
	% z celku	0,4%	0,0%	0,4%	
Celkem	Počet	25	259	284	
	% z celku	8,8%	91,2%	100,0%	

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6: Důvody u cílové populace, proč nevstupovat do sňatku

Zdroj: vlastní výzkum

U této otázky se zkoumaly důvody, kvůli kterým se lidé nechtějí vdávat nebo ženit. Z 9 % respondentů, kteří odpověděli, že se neplánují oženit se tak rozhodlo 42 % z důvodu, že pro ně manželství není důležité. Druhým důvodem byla finanční náročnost svatby. Nejméně respondentů uvedlo, že se nechtějí vázat. Poměrně vysoké procento (22 %) uvedlo jiný důvod, a to například, že jsou to zbytečné peníze za svatbu a následný rozvod, dotyčná se bude vdávat za 3 měsíce, necítí se dostatečně zodpovědnými. Dále respondenti odpověděli, že na svatbu mají ještě čas, nebo že nemají partnera, pro kterého by svatba byla hodnotou. Zajímavá byla odpověď:

K této otázce se též váže hypotéza číslo jedna. V tabulce jsou vidět konkrétní důvody, proč se respondenti nechtějí vdávat či ženit. Je zde též rozdělení podle mužů a žen.

Tabulka 2: Důvody, proč respondenti nechtějí vstupovat do manželství

6) Pokud se nechceš vdát/ženit, označ své důvody.				
		Pohlaví:		Celkem
		muž	žena	
Chci se vdát/oženit	Počet	21	237	258
	% z celku	7,4%	83,5%	90,8%
a) nechci se vázat	Počet	0	3	3
	% z celku	0,0%	1,1%	1,1%
a) nechci se vázat, b) manželství pro mne není důležité	Počet	0	2	2
	% z celku	0,0%	0,7%	0,7%
b) manželství pro mne není důležité	Počet	2	7	9
	% z celku	0,7%	2,5%	3,2%
b) manželství pro mne není důležité, c) svatba je finančně náročná	Počet	0	1	1
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
b) manželství pro mne není důležité, c) svatba je finančně náročná, je to jen papír	Počet	0	2	2
	% z celku	0,0%	0,8%	0,8%
c) svatba je finančně náročná	Počet	0	3	3
	% z celku	0,0%	1,1%	1,1%
Manželství je přežitá instituce; na celoživotní vztah nepotřebuji papír.	Počet	1	0	1
	% z celku	0,4%	0,0%	0,4%
Myslím, že na to mám ještě čas.	Počet	1	0	1
	% z celku	0,4%	0,0%	0,4%
Necítím se dost zodpovědná	Počet	0	1	1
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
Nemám partnera, pro kterého by byla svatba hodnota	Počet	0	1	1
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
Za 3 měsíce se budu vdávat	Počet	0	1	1
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
Zbytečné peníze za svatbu a pak rozvod	Počet	0	1	1
	% z celku	0,0%	0,4%	0,4%
Celkem	Počet/%	25/8,8%	259/91,2%	284/100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3: Výhody manželství z pohledu cílové populace

Úspěšné manželství					
			1) Pohlaví:		Total
			žena	muž	
Výhody manželství	právní hledisko	Počet	97	6	103
		% zastoupení v rámci pohlaví	38,6%	27,3%	
		% z celku	35,5%	2,2%	37,7%
	rodina	Počet	175	17	192
		% zastoupení v rámci pohlaví	69,7%	77,3%	
		% z celku	64,1%	6,2%	70,3%
	finanční důvody	Počet	118	10	128
		% zastoupení v rámci pohlaví	47,0%	45,5%	
		% z celku	43,2%	3,7%	46,9%
	emoční důvody	Počet	187	16	203
		% zastoupení v rámci pohlaví	74,5%	72,7%	
		% z celku	68,5%	5,9%	74,4%
Celkem		Počet	251	22	273
		% z celku	91,9%	8,1%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

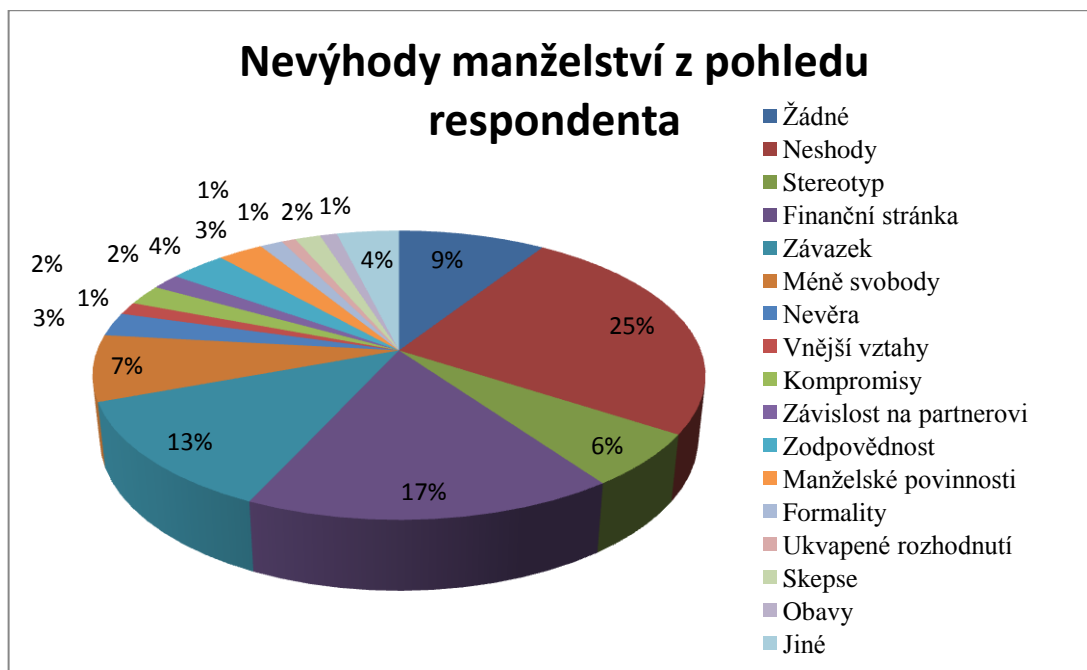
Nejčastější výhodu manželství studenti spatřovali v rodině a rodinném zázemí, které studenti definovali jako dobrý základ pro rodinu, který znamená úplnost rodiny, společnou výchovu dětí v celistvé rodině, která je ochranou, oporou i vzorem pro dítě. Rodinné prostředí je pro studenty místem, kde cítí bezpečí a teplo domova, zázemí rodiny a stabilitu. I jistota, že se o děti má kdo postarat v případě úmrtí partnera, že někdo zabezpečí rodinu, sociální jistota, zázemí nebo i to, že se partner o druhého postará v nemoci, je často zmiňovanou výhodou. Dále zde byl jmenován společný život, který představuje společný domov a domácnost, společnou budoucnost i zájmy a cíle rodiny.

Druhá výhoda byla spatřována v emočních důvodech, které byly popsány jako vzájemná láska mezi partnery, stvrzení či důkaz lásky, bytí s člověkem, kterého milují. Takový vztah, kdy je jeden ochoten udělat cokoli pro druhého a naopak; kde panuje pochopení, porozumění a vzájemná podpora partnera/manžela. V manželství údajně existuje větší úcta k partnerovi, je zde patrná důvěra, soucit, opora manželů navzájem. Studenti v manželství shledávají intenzivnější pocit k někomu patřit, sounáležitost, psychickou podporu v těžkých životních situacích. Je zde tolerance, větší důraz na věrnost, emocionální vztah, spřízněnost, vzájemnou úctu, oddanost, solidaritu a zájem. spokojenost, jistotu a stabilitu vztahu.

Třetí nejčastější výhodu studenti v manželství shledávali ve finanční stránce manželství. Pro studenty tato kategorie představovala snadnější získání hypotéky, společné vlastnictví či rozpočet, materiální zabezpečení pozůstalého partnera v případě smrti jednoho z manželů, finanční stabilita, společné zdanění manželů, společné financování chodu domácnosti a hospodaření, společné nabývání majetku, alimenty při rozvodu, vdovský důchod, porozvodové vyrovnání, společný spořicí účet, předmanželskou smlouvu, vyživovací povinnost nebo dva platy.

Čtvrtou nejčastěji zmiňovanou výhodou manželství bylo právní hledisko, které znamená společné příjmení, které představuje výhodu hlavně v tom, že celá rodina má stejné příjmení a děti nemají zmatek v odlišnosti příjmení svých rodičů. Díky právnímu postavení manželů tak mají lepší postavení v úředních záležitostech, kdy jsou jim na základě toho, že jsou manželi poskytovány informace o zdravotním stavu partnera. Právo podle studentů též upravuje právní spojení mezi rodiči a jejich dětmi. Pár má možnosti adopce a celkově působí lépe před úředníky při jakémkoliv šetření a má právní uznání před zákonem. Dále to byla svatba, na základě které má člověk status manžela/manželky.

Graf 7: Nevýhody manželství z pohledu cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

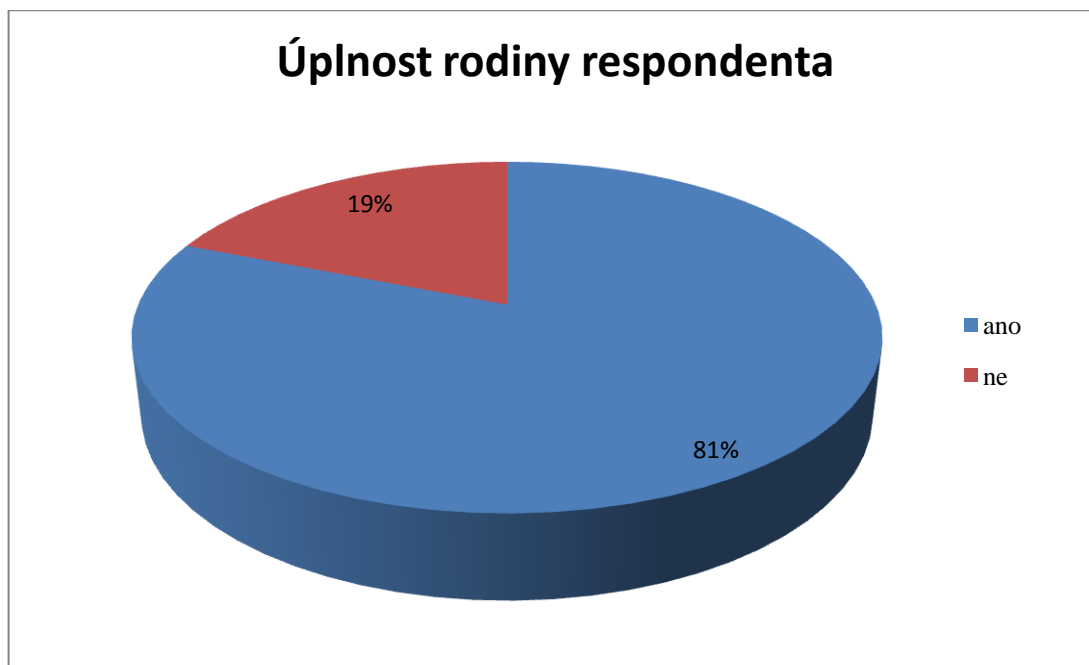
Nevýhod v manželství našli studenti méně, někteří dokonce uvedli, že neshledávají žádné nevýhody manželství. Mezi nejčastěji zmiňovanou nevýhodou patřily neshody mezi manželi a následný rozvod. Kdy bylo uvedeno, že v případě krize nastává rozvod, který je finančně, emocionálně i fyzicky náročný nejen pro manžele, ale i pro jejich děti. Zmíněna byla i možnost, že každé třetí manželství se rozvádí nebo i to, že je mnohem komplikovanější opustit vztah.

Finanční stránka se promítla v odpovědích studentů na druhém místě. Nejčastěji bylo zmiňováno, že svatba je finančně náročná, pár má v manželství společný majetek, tedy společné dluhy, což znamená, že například v případě bankrotu jednoho z manželů nesou ztrátu oba. Nevýhodné studentům přijde i to, že je třeba platit výživné i po rozvodu a že například svobodná matka má vyšší finanční podporu od státu.

Třetí nevýhodou manželství studenti označili závaznost svazku, která může být svazující při pocitu, že je manželství na celý život. Byl zde zmíněn i složitější odchod a často problematické ukončení vztahu.

Další nejčastěji označovanou nevýhodou byla ztráta svobody. Následoval stereotyp, kdy se láska přemění ve zvyk a dojde k citovému ochlazení. Nevěra a žárlivost byla dalším zmiňovaným problémem v manželství. Zodpovědnost za partnera, děti, za celou rodinu, za to, aby vztah vydržel a neztroskotal, byla další zmiňovaná nevýhoda. Kompromis a podřízení se byl též shledáván jako nevýhoda sňatku. Další nevýhody byly označeny sociální tlak a vnější vztahy s okolím, kdy si partner nerozumí s rodinou partnera a cítí tlak a omezení z jejich strany. V neprospěch manželství byla zmíněna i přílišná závislost na partnerovi, manželské povinnosti, možnost ukvapeného rozhodnutí, formálnost svazku a s ním spojená administrativa. A nakonec skepse a obavy z konce vztahu.

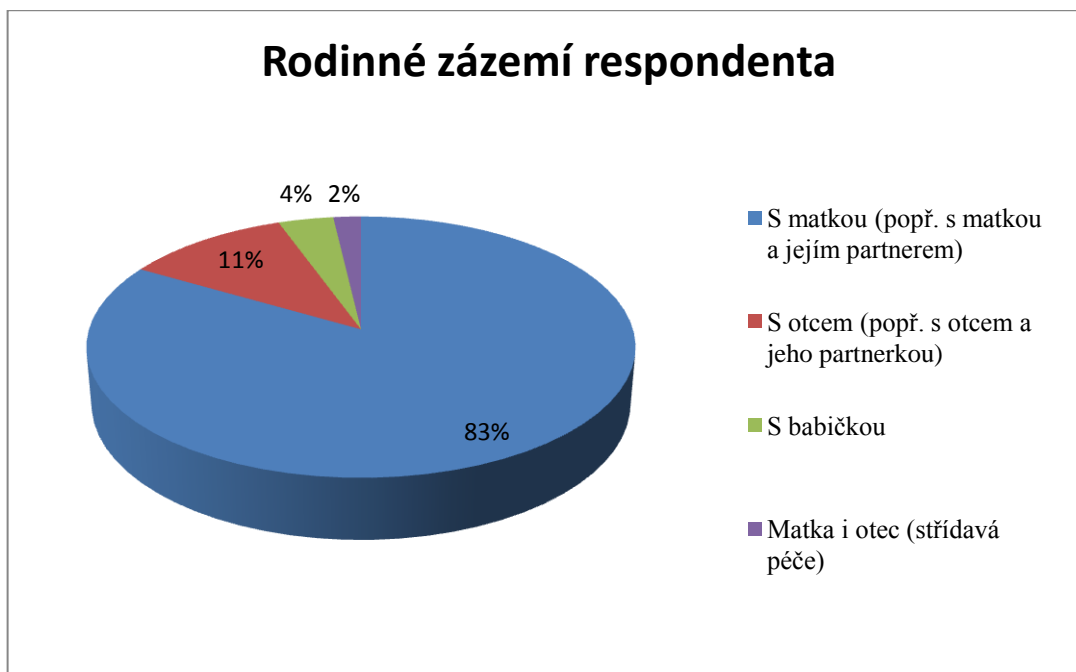
Graf 8: Úplnost rodiny u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

V této otázce se zkoumal rodinný původ respondenta. Bylo zjišťováno, zda pochází z úplné rodiny nebo jsou jeho rodiče rozvedení či spolu nežijí. 81 % respondentů pochází z úplné rodiny, zbylých 19 % z neúplné.

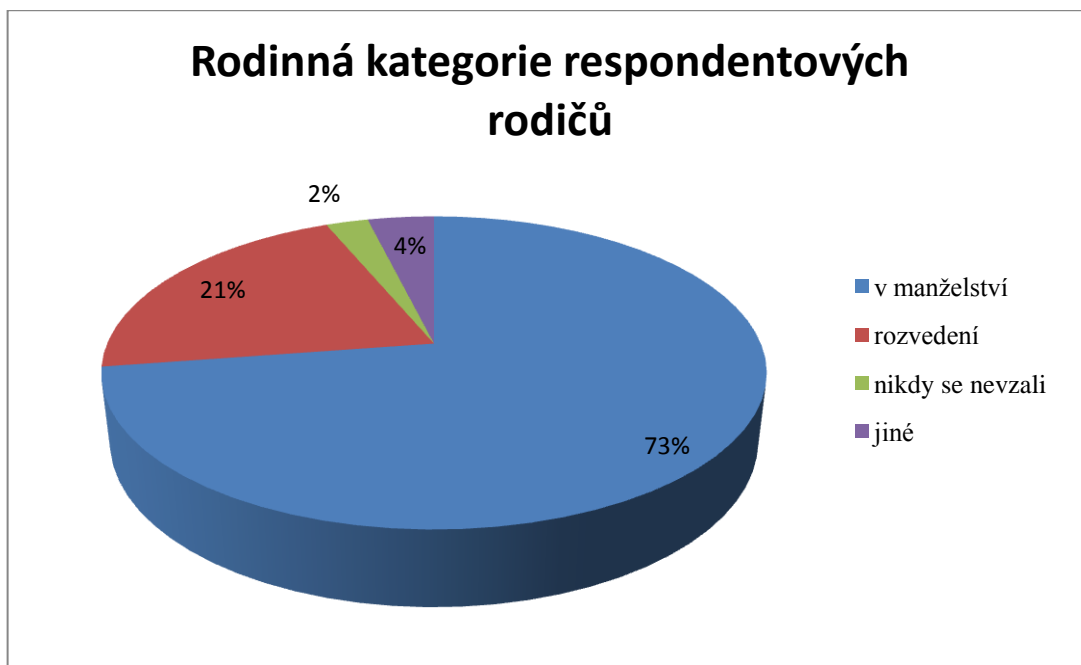
Graf 9: Rodinné zázemí cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka navazovala na otázku předchozí. 19 % respondentů, kteří v předešlé otázce odpověděli, že pocházejí z neúplné rodiny, odpovídali v této otázce, s kým v dětství žili. 83 % žilo s matkou, popřípadě s matkou a jejím druhem. S otcem, nebo s otcem a jeho partnerkou vyrůstalo pouze 11 % respondentů a 4 % z respondentů vyrůstalo s babičkou. Ve střídavé péči vyrůstalo 2% respondentů.

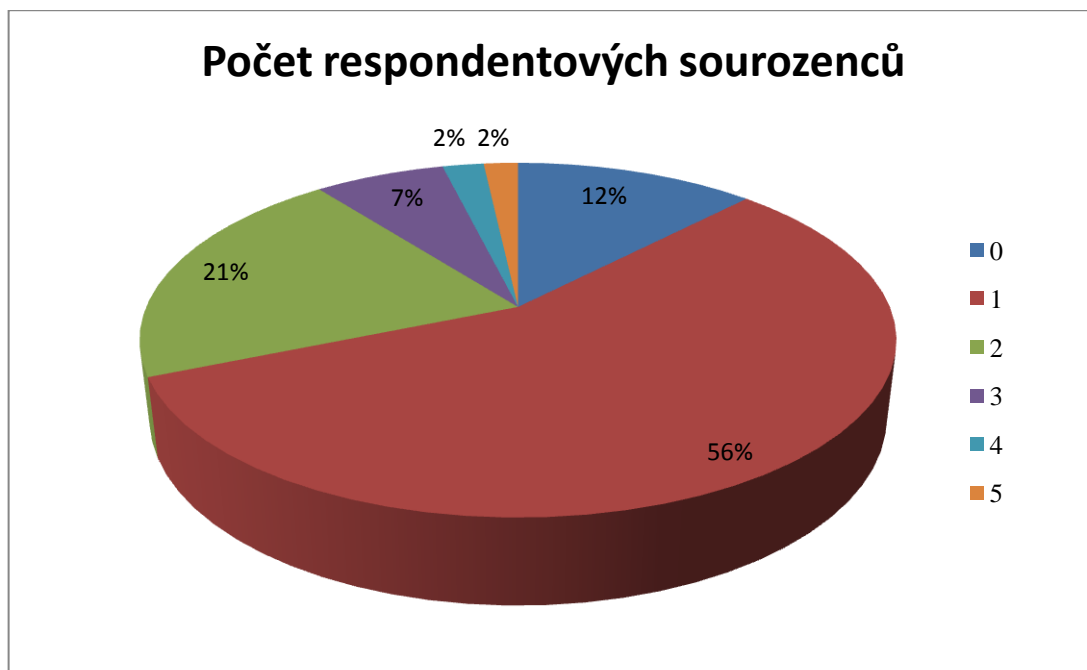
Graf 10: Rodinná kategorie rodičů v cílové populaci

Zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka navazuje na dvě předchozí otázky a zjišťuje rodinnou kategorii respondenta, kdy v manželství žije 73 % rodičů respondentů. Rozvedených je 21 %. Rodičů, kteří se nikdy nevzali, jsou 2 % a 4 % respondentů odpovědělo jinak. Jiné odpovědi byly například, že rodiče jsou manželé, ale nežijí spolu, dále, že je matka vdova nebo otec vdovec. Další z odpovědí bylo, že se budou rozvádět.

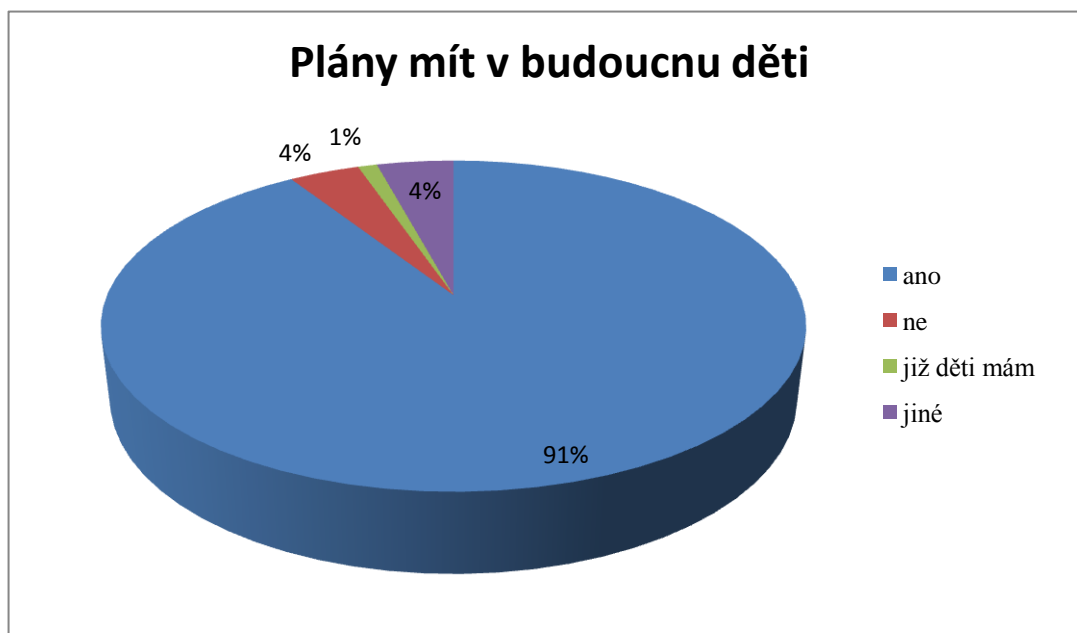
Graf 11: Počet sourozenců u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

V této otázce se nezjišťovalo, kolik mají respondenti vlastních sourozenců, ale celkový počet sourozenců se kterými po delší či kratší časový úsek vyrůstali. Největší počet respondentů má jednoho sourozence, menší počet má 2 sourozence a méně častý počet jsou tři sourozenci. Zřídka se lze setkat i s jednicí, kteří mají 4 či 5 sourozenců. Takový počet sourozenců se často vyskytoval u nábožensky založených respondentů.

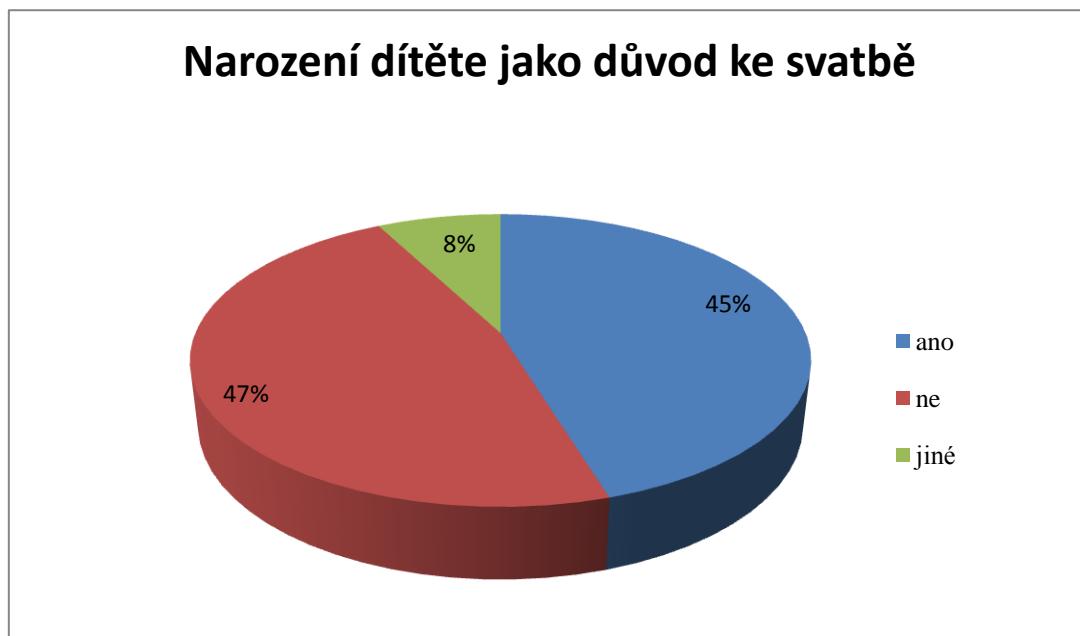
Graf 12: Plány mít v budoucnu děti u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

V této otázce byla zjišťována motivace respondentů mít děti. V 91 % odpověděli, že děti mít chtějí. Pouhé 4 % děti neplánuje, 1 % děti má a 4 % odpověděly jinak. Odpovědi v sekci "jiné" byly například, že v delším časovém období nic neplánují, děti chce respondent pouze kvůli vlastním rodičům, aby si užili prarodičovství, a též aby byl pokračovatelem rodu. Další z respondentů odpověděl, že možná děti chce mít, další odpověď byla, že pokud to půjde, tak ano. Další odpovědi zněly, že záleží na partnerce, respondent neví, nebo že zatím ne, ale v budoucnu možná ano; další plánuje formu adopce.

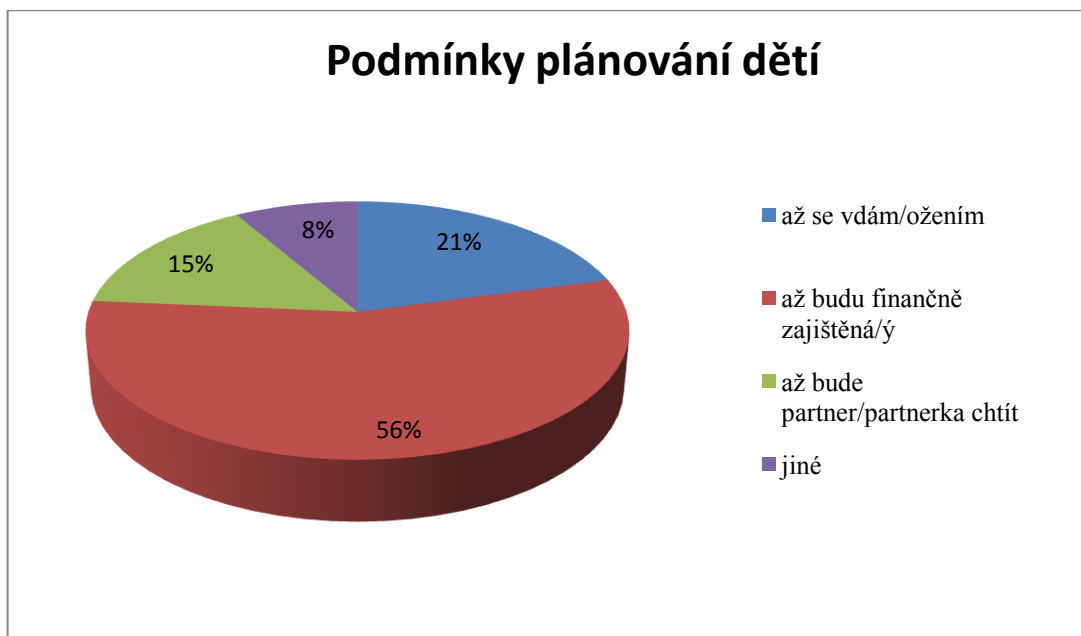
Graf 13: Narození dítěte jako důvod ke svatbě z pohledu cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka se věnuje postoji respondentů. V této otázce se zjišťovalo, zda je pro ně narození dítěte důvodem ke svatbě jeho rodičů. Odpovědi byly celkem vyrovnané, neboť 47 % studentů odpovědělo, že narození dítěte pro ně není důvodem vzít si svého partnera, zatímco 45 % považuje tuto skutečnost za důvod ke sňatku. 8 % studentů odpovědělo jinak, a to tak, že dítě by chtěla až po svatbě, dále odpověděli, že „nejdřív kostel, potom postel“, dále že záleží na situaci nebo finančních okolnostech. Bylo zmíněno, že pokud by bylo dítě počato při flirtu, tak ne, pokud s životním partnerem, tak ano. Pro dalšího respondenta to důvodem není, ale přijde mu to tak nejlepší.

Graf 14: Plány mít v budoucnu děti z pohledu cílové populace

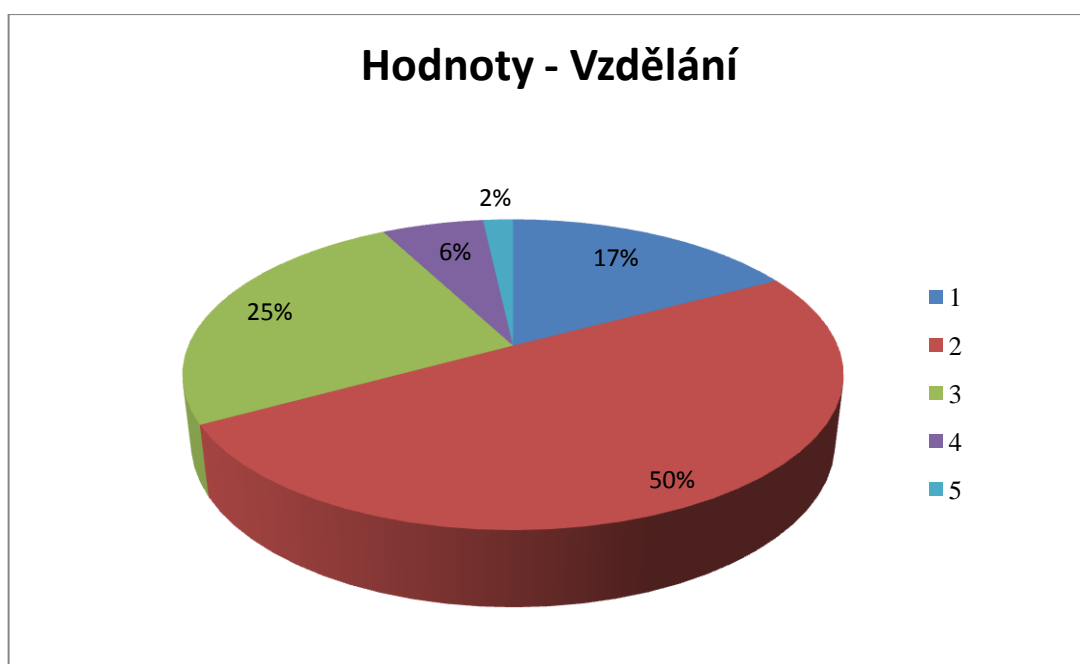

Zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka částečně navazuje na předešlé dvě otázky. Zjišťovalo se, jaké podmínky budou ty správné pro pořízení dítěte. 56 % respondentů chce být nejdříve finančně zajištěnými, 21 % posupuje podle vzorce nejdříve se vdát či oženit a až poté mít děti. 15 % s tímto rozhodnutím čeká na dobu, až bude partner či partnerka chtít. 8 % odpovědělo jinak, například, že nemá jasné podmínky k tomu, pořídit si děti nebo že neplánuje děti. Další z respondentů děti plánuje až po dokončení vysoké školy nebo až budou chtít oba partneři nebo až budou moci finančně dítě zajistit, popřípadě až se respondentka bude cítit připravená.

Cílem následující sady škálovacích otázek bylo zjistit hodnotovou orientaci studentů ohledně několika životních cílů a hodnot. Nejvíce se zde pozornost zaměřuje na výsledky v otázce manželství a rodičovství.

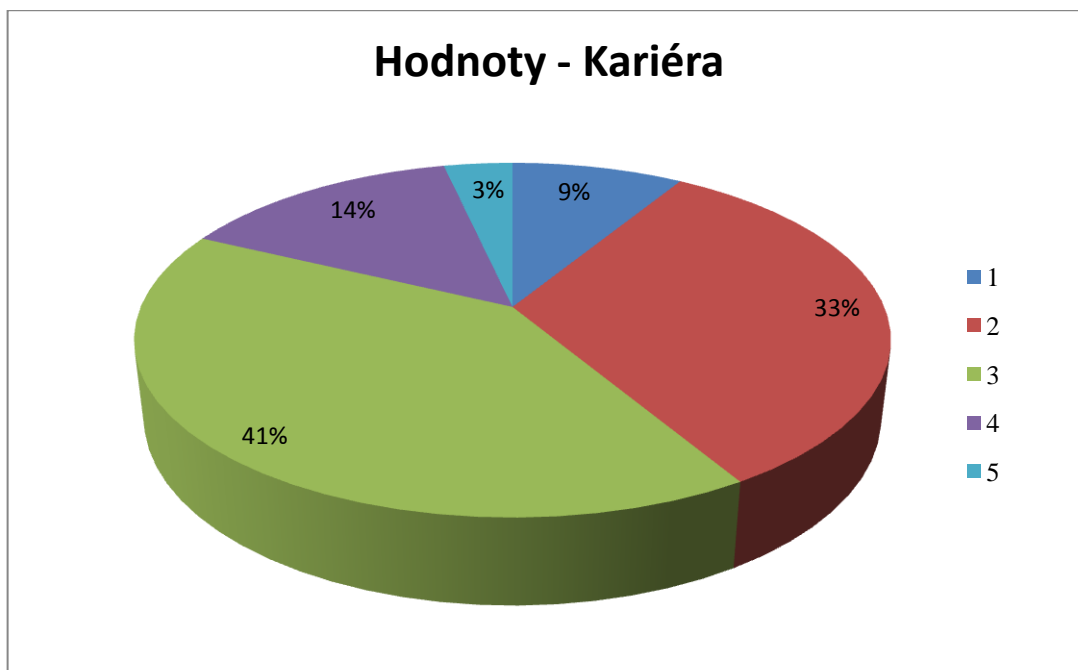
Graf 15: Vzdělání jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi v této otázce jsou zaměřeny na vzdělání. V důležitosti by ho na prvním místě ohodnotilo 17 % respondentů. Na druhém místě je pro 50 % respondentů. Na třetím místě pro 25 % a na čtvrtém místě pro 6 %. Za nejméně důležité považuje vzdělání pouze 2 % respondentů.

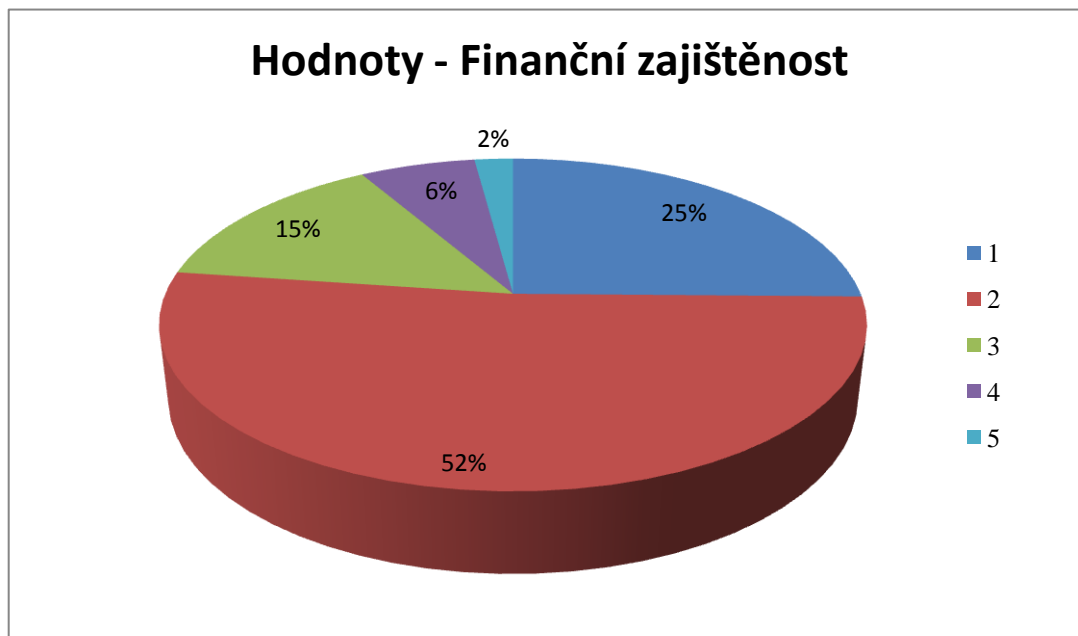
Graf 16: Kariéra jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Tento graf názorně ukazuje, že pouhých 9 % respondentů vnímá kariéru v životě jako nejvíce důležitou. Na druhém místě by kariéru umístilo 33 % respondentů na třetí místo 41 %. Na čtvrté místo by ji obsadilo 14 % a nejméně důležitá je pro 3 % respondentů.

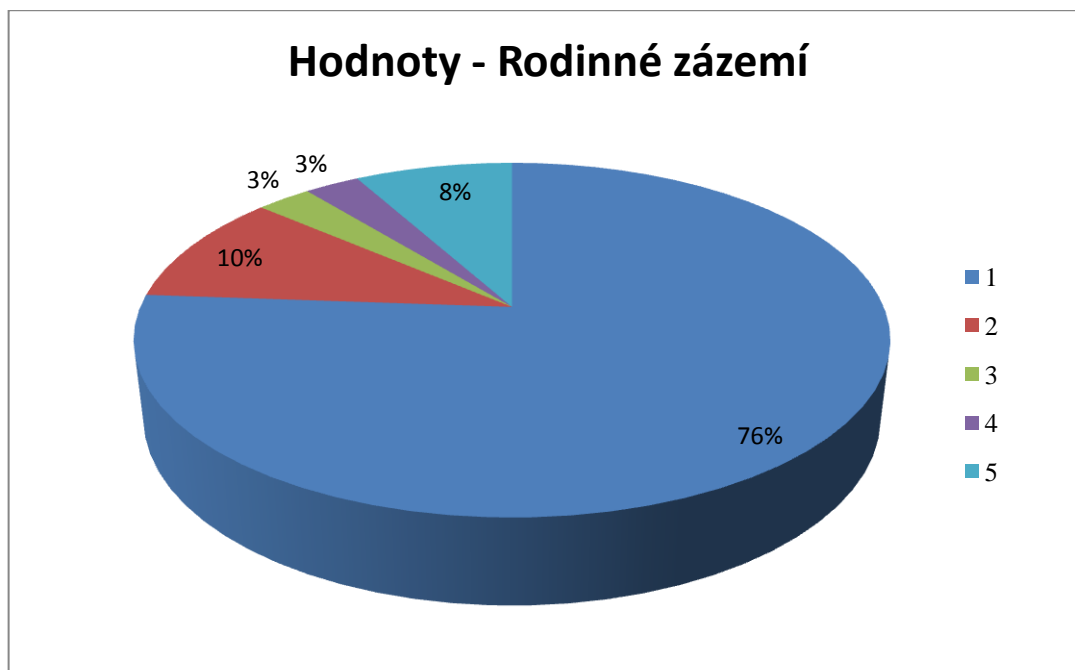
Graf 17: Finanční zajištění jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Oblast finanční zajištění považuje 25 % lidí za nejvíce důležitou. 52 % lidí ji obsadilo na druhé místo, 15 % na třetí místo, 6 % na čtvrté. Jako nejméně důležité hodnotilo finanční zajištění 2 %.

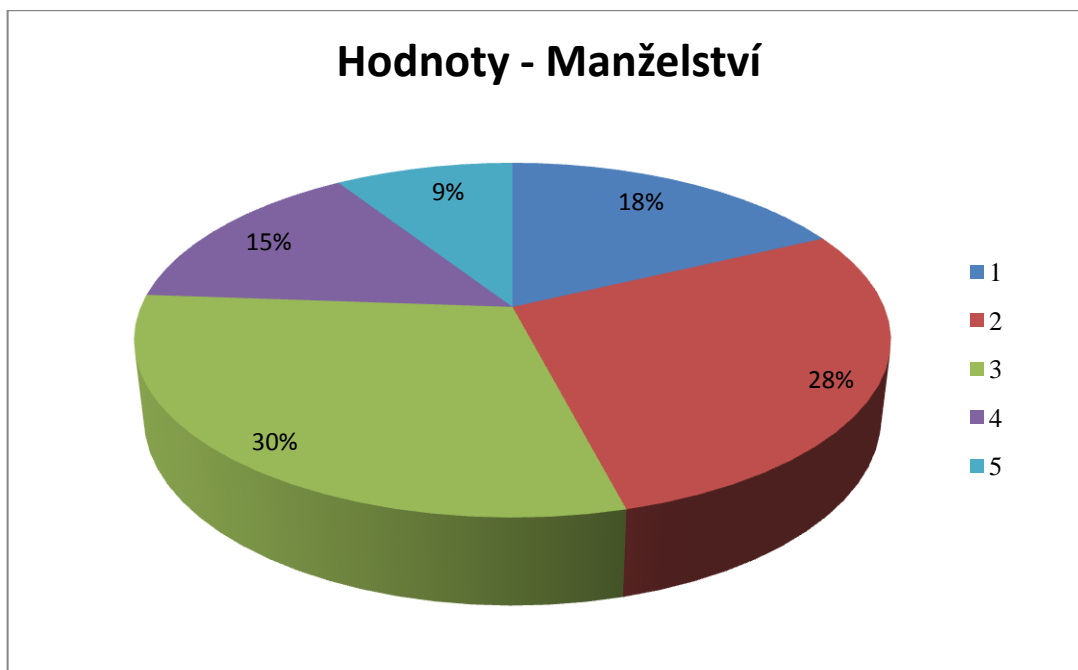
Graf 18: Rodinné zázemí jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Rodinné zázemí potřebuje ve svém životě 76 % respondentů. 10 % zázemí hodnotí jako méně důležité. Třetí a čtvrté místo v pomyslném žebříčku hodnot obsadilo rodinné zázemí v obou případech u 3 % respondentů. Nejméně důležité je pro 8 %.

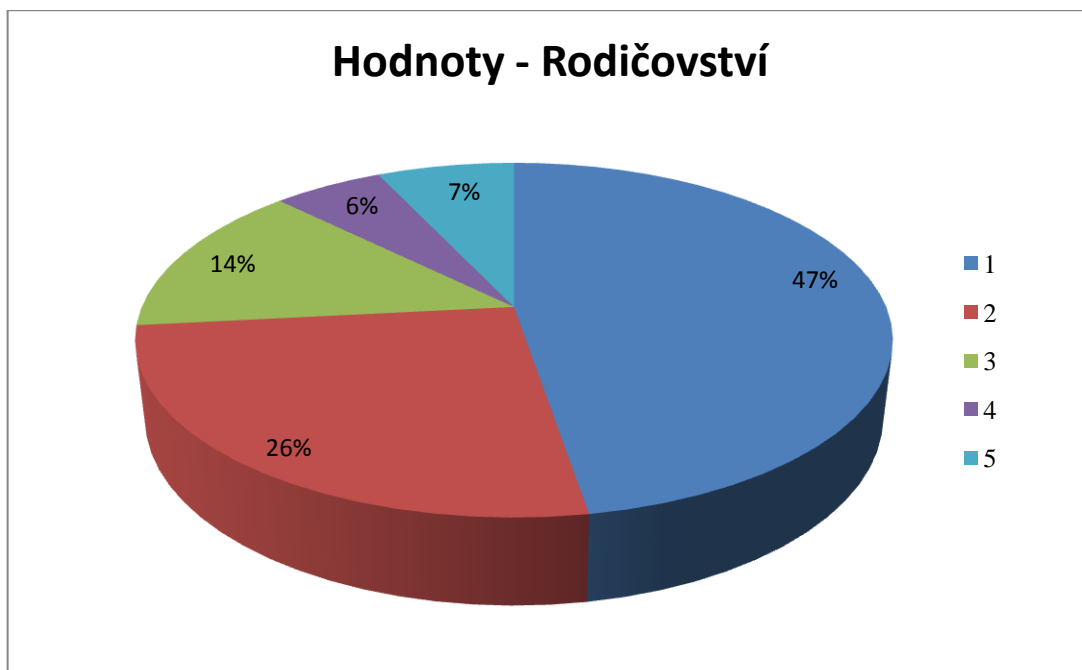
Graf 19: Manželství jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Z tohoto grafu jde vyčíst relativně rovnoměrné rozvrstvení odpovědí. Na hodnotovém žebříčku se na vrcholu umístilo manželství v 18 % případů, na druhém místě v 28 % případů, na třetím místě ve 30 % případů a v 15 % na čtvrtém místě. Páté místo bylo obsazeno v 9 % případů.

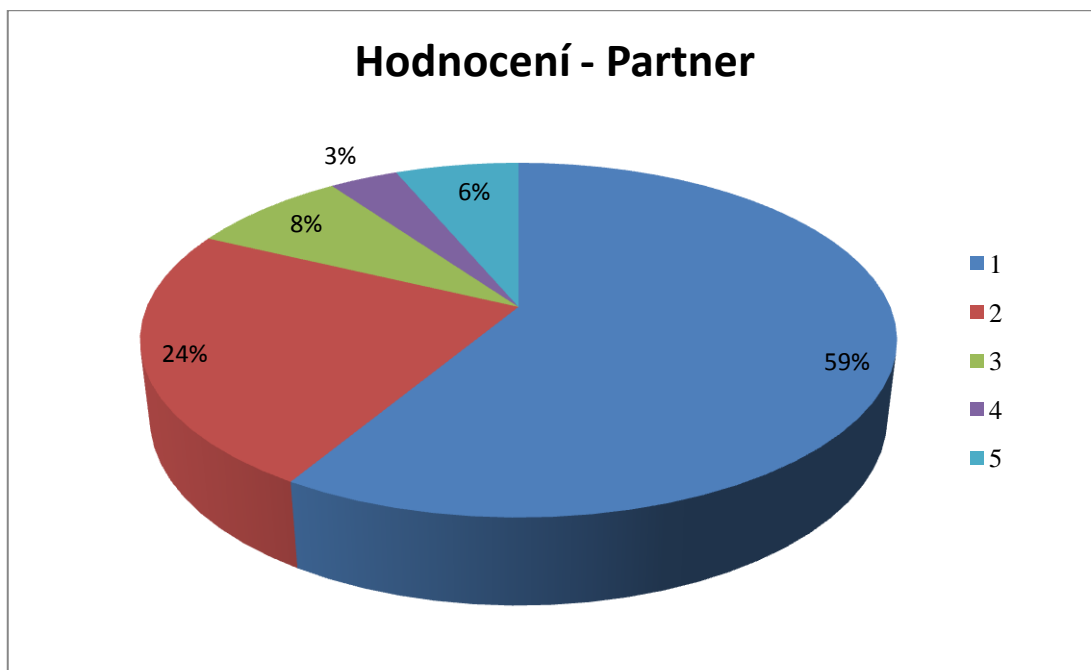
Graf 20: Rodičovství jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Co se týče důležitosti rodičovství v životech respondentů, první místo obsadilo celkem u 47 % respondentů, druhé místo 26 % a třetí 14 % respondentů. Na čtvrté a páté místo by pořízení dětí zařadilo celkem 13 % respondentů.

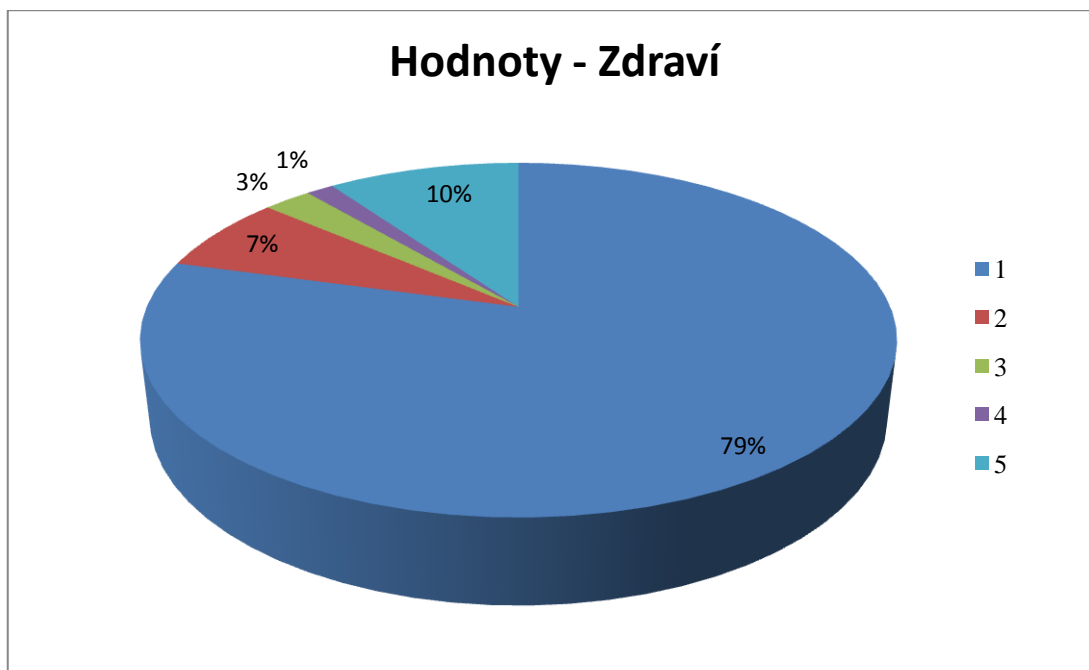
Graf 21: Partner jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Důležitost partnera pro život vyzdvihlo na první místo celkem 59 % respondentů. Na druhém místě by partnera vidělo 24 % respondentů a na třetím 8 %. Na čtvrté a páté místo by partnera v životních hodnotách posunulo celkem 9 % odpovídajících.

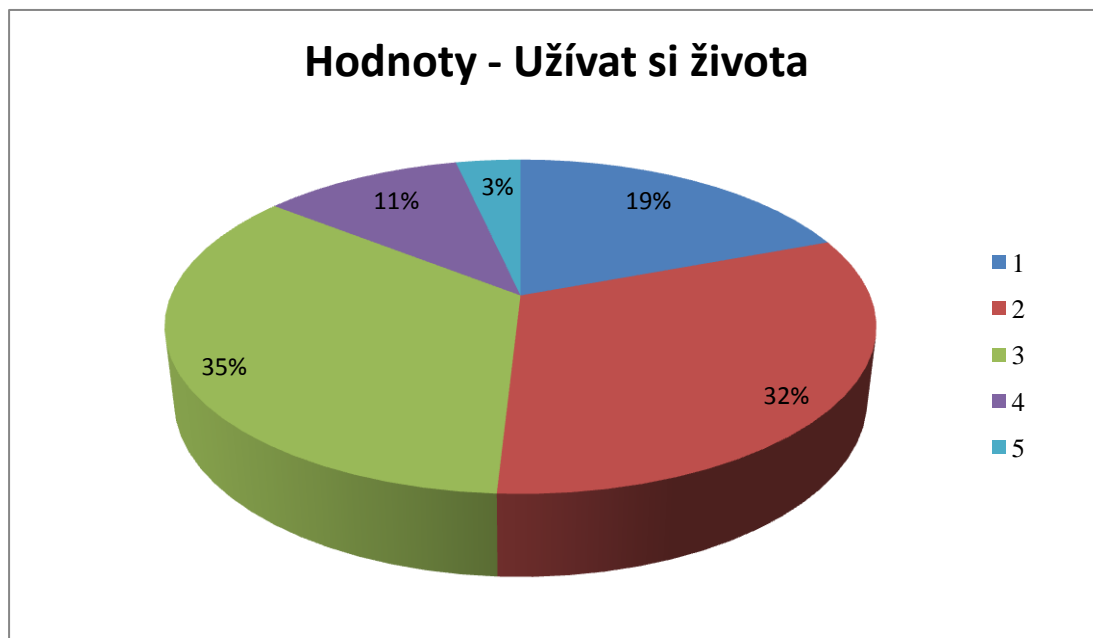
Graf 22: Zdraví jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Zdraví si respondenti cení podobně jako rodinného zázemí. Na prvním místě v žebříčku hodnot je v 79 % případů. V 7 % případů na druhém místě a na třetím místě 3 %. Pouhé jedno procento by umístilo zdraví na čtvrté místo ve svém životě. Překvapivých 10 % respondentů si zdraví neváží na předních příčkách, ale posunuli ho až na místo poslední.

Graf 23: Užívat si života jako hodnota u cílové populace

Zdroj: vlastní výzkum

Mít možnost si v životě užívat je na prvních třech místech v životních preferencích u 86 % respondentů. U celkem 14 % se poté tato hodnota umístila na čtvrtém a pátém místě v žebříčku hodnot.

5 Diskuze

V úvodu diskuze je třeba zdůraznit, že ve výzkumu nebylo hlavním cílem zhodnotit studenty po všech stránkách. Studenti sice byli identifikačními otázkami rozřazeni podle pohlaví, věku, oboru studia, počtu sourozenců, faktu, zda pocházejí z úplné či neúplné rodiny, ale tyto informace sloužily jako doplnění k výzkumu. Hlavním záměrem bylo posouzení manželství a rodičovství pohledem studentů a zjištění míry zařazení těchto dvou životních předělů do preferencí, životních plánů a hodnot.

Pro komunistický režim z pohledu manželství a rodičovství byl typický nízký věk při vstupu do manželství a následně po sezdání docházelo v krátkém časovém období k narození potomků. Velká část sňatků byla právě těhotenstvím urychlena. U mého výzkumu podobné výsledky nebyly zjištěny, neboť nejčastěji studenti plánují svatbu v horizontu pěti a více let, takže předpokládaný věk sňatku bude mezi 26 až 30 lety (23).

Dnešní mladí lidé mají možnost připravovat se na vysněné povolání a nemůže jim v tom bránit nikdo jiný než oni sami, popřípadě jejich rodiče. Ne vždy však může být tato svoboda kladem. Plyne z ní mnohem větší odpovědnost a je nutné důkladně přemýšlet o budoucím životě. Výzkum ukázal, že studenti mají poměrně jasné představy o svém budoucím manželském i rodičovském životě. Z výzkumu vyplývá, že nejčastější posloupností v životě bude: dokončení vzdělání - materiální zajištění - svatba - děti. Ověření, zda to tak skutečně bude fungovat, či zda jsou toto pouhé plány, nemohu poskytnout. Je ale možné porovnání, jak to fungovalo o generaci zpět, kdy platila následující posloupnost: seznámení se - sexuální styk a kolísající vztah - postupné snižování míry antikoncepce - nesezdané soužití - početí dítěte - svatba (25).

V minulosti byla právě svatba a děti prvním krokem k osamostatnění se. Dnes tento proces probíhá poněkud pozvolněji. Častým trendem je nástup na vysokou školu, vycestování během studia či po studiu a až poté čeká mladého člověka nástup do práce, pokud má to štěstí. Až poté a někdy ještě mnohem déle, přichází na řadu manželství a rodičovství. Někdy nemusí přijít nikdy, pokud si pár zvolí alternativu v podobě

nesezdaného soužití. V komparaci s předkládaným výzkumem se skutečně ověřilo, že plány respondentů se sice děti týkají, ale až v pozdější době (10).

Snižující se sňatečnost je způsobena klesající motivací k uzavření manželství. Díky tomu i růst rozvodů má svůj strop, protože se nemůže rozvést více lidí, než se provdá. I přes to, že dnes polovina manželství končí rozvodem, není třeba být ohledně vstupu do manželství skeptičtí, neboť šance na stabilní manželství a rodinu rozhodně není malá. Vysoké procento rozvodovosti je totiž z části způsobeno i opakujícími se rozvody, neboť pětina z rozvedených manželství nejsou alespoň pro jednoho z páru rozvodem prvním. Z výzkumu uvedeného v této práci však vychází, že u respondentových rodičů rozvodovost není na tak vysoké úrovni. V manželství žije celých 73 % manželství, pouhých 21 % je rozvedených. (66)

S rozvodem rodičů má zkušenost menší procento studentů. Studenti z výzkumného vzorku se narodili z více jak 80 % do úplné rodiny, tudíž mají silný předpoklad k tomu, aby jejich manželství vydrželo. Při rozvodu dle rozhodnutí soudu případně dítě matce v 85 % případů. S tímto tvrzení se výzkum téměř shoduje, neboť právě 83 % studentů, kteří mají rozvedené rodiče, žije s matkou (29).

Z respondentů je též relativně málo jedináčků, tudíž předpokládám, že právě vysoké procento studentů, kteří v budoucnu chtějí mít děti je motivováno tímto faktorem.

Ve výzkumu se ve shodě s autorkou Ludmilou Fialovou (10) prokázalo, že při výběru sňatku bez zkoušky, nesezdaného soužití na zkoušku či nesezdaného soužití celoživotního vstupuje mnoho proměnných. Jednou z proměnných, která ovlivňuje upřednostňování manželského svazku před nesezdaným soužitím, bylo náboženské přesvědčení. Respondenti křesťanské víry v preferencích hodnot shodně uvedli na prvním místě hodnoty jako manželství, rodičovství, zdraví a partner. Další proměnou může být například to, z jaké rodiny pochází či jak vysoce vyvinutou mají zodpovědnost, či na jaké úrovni se nachází jejich morálka.

Z grafu 5, uvedeného na straně 41 v kapitole výsledky, vyplývá, že pouze 9 % respondentů nikdy neplánuje vstoupit do manželského svazku, zatímco do manželství chce vstoupit 86 % respondentů. Zbýlých 5 % jsou již sezdání nebo mají jiný názor. Ve

srovnání s výzkumem provedeným na podobné téma se výsledky mého výzkumu příliš neliší, neboť zde vyšlo, že 90 % mladých lidí se v budoucnu předpokládá vdát nebo oženit (10).

V oblasti rodičovství by se v budoucnu rádo realizovalo 91 % respondentů. Pouhé 4 % nechtějí mít děti a 1 % respondentů již děti má. Zbylé 4 % mají na rodičovství jiný názor. Tyto názory mohou vycházet i z toho, že 81 % respondentů pochází z úplných rodin. 56 % respondentů má alespoň jednoho sourozence, 32 % má dva a více sourozenců. Pouze 12 % jsou jedináčci. Rodinné prostředí tak mohlo vtisknout právě takový vzorec myšlení a rozhodování, který preferuje manželské soužití a volbu stát se v budoucnu rodičem. V tomto tvrzení se též shodují s autorkou Ludmilou Fialovou (10), která ve své knize zmiňuje: *"Jako důležitý se ukázal i příklad vlastních rodičů: lidé, jejichž rodiče žili v harmonickém manželství, vyjadřovali mnohem větší ochotu uzavřít sňatek (...)"* (10).

I přestože je dnešním trendem spíše nesezdané soužití, výsledky výzkumu prováděného k této práci ukázaly opak. Tento rozpor může být způsoben tím, že byl použit specifický a zúžený vzorek respondentů. Právě ZSF JU produkuje absolventy zvláště ve zdravotnických a sociálních oborech. Možná právě oblast pomáhajících profesí mohla podnítit větší vztah k manželství a rodičovství. K úplně odlišným výsledkům bych pravděpodobně dospěla, kdyby se výzkum orientoval na studenty ekonomické fakulty, která je též specifická. Komparace finančních a kariérních cílů studentů ekonomické fakulty a studentů zdravotně sociální fakulty orientovaných na rodinu by jistě byla zajímavým tématem pro další práci.

I přes to, že se respondenti jasně přiklánějí k sezdaného soužití, je třeba věnovat část pozornosti i těm, kdo do manželství vstoupit nechtějí. V jejich případě se nejedná o nesezdané soužití na zkoušku, jako budoucí přípravu na vstup do manželství, ale o nesezdané soužití celoživotní, kdy pár takto žije, aniž by plánoval svatbu. První forma se tak připravuje na možnost budoucího manželství, zatímco druhá forma je úplně popírá. Dle mého názoru, i když realita ukazuje opak, první typ soužití na zkoušku má své výhody, neboť partneři mají jedinečnou možnost zkusit si společný život a společné

fungování dříve, než dojde ke svazku. V případě, že se takovému vztahu nebude dařit, ke svatbě nedojde a nedojde též k rozvodu. Je však patrné, že se poněkud změnil tradiční model, podle kterého spolu partneři nejdříve uzavírají sňatek a až poté se stěhují do společné domácnosti. V dnešní době spolu naopak nejdříve žijí a až poté vstoupí do manželství (36).

Oproti datům uvedeným ve výzkumu z knihy Představy mladých lidí o manželství a rodičovství autorky Ludmily Fialové, se má data liší. Fialová uvádí (10), že impulzem ke vstupu do manželství je těhotenství partnerky. Studenti ZSF JU však ve 47 procentech tuto možnost popírají a ve 45 procentech souhlasí s tím, že narození dítěte je důvodem ke svatbě (10). Takže není jednoznačně dáno, zda těhotenství bývá důvodem ke svatbě nebo ne.

V práci byly dále zjišťovány výhody a nevýhody manželství z pohledu studentů ZSF JU. Nejčastějšími výhodami byly zmiňovány emoční důvody (láska, sdílení citů, jistota) dále to byly finanční výhody (snadnější dostupnost půjček, společné vlastnictví, dva platy v rodině), rodina (rodinné zázemí, rodičovství) a právnícké hledisko (stejně příjmení, informovanost manžela o zdravotních problémech druhého). Shodné odpovědi můžeme najít v literatuře v otázce motivů k uzavření sňatku (10).

Naopak nevýhody jsou shledávány v neshodách v manželství, které mohou končit rozvodem, ve finanční strádání (placení alimentů) a ve velkém závazku, který manželství představuje.

Celkově si odpovědi v oblasti finanční otázky hodně odporovaly. Ve výhodách tak bylo zmiňováno společné vlastnictví, existence dvou platů v rodině, výhodné půjčky, alimenty, vdovský důchod; zároveň například alimenty a vyživovací povinnost partnerů vyšla jako nevýhoda. Tato oblast má tedy dva různé pohledy. Buď je člověkem ten, kdo například alimenty dostává nebo ten, kdo je platí. V nevýhodách manželství v oblasti financí, byly dále zaznamenány odpovědi jako společné dluhy či finanční náročnost svatby.

V části dotazníku zaměřené na rodičovství, převážná většina (91%) respondentů odpověděla, že jsou rozhodnutí mít v budoucnu děti. Zbýlých 9 % buď děti neplánuje

vůbec, nebo plánuje adopci či dosud nejsou rozhodnuti, popřípadě již děti mají. Z hlediska plánu tak plánují učinit, až budou finančně zajištěni (56%), až se vdají či ožení (21 %) nebo až bude partner nebo partnerka chtít (15 %). Zbývajících 8 % plánuje děti až po dostudování vysoké školy, až budou připraveni mít děti nebo nikdy. Shodně s autorkou knihy Představy mladých lidí o manželství a rodičovství (10) konstatují, že: "*(...) mladí lidé považují děti za přirozenou součást svého života.*" (10).

Z výzkumu tedy vyplynulo, že manželství a rodičovství je pro respondenty na hodnotovém žebříčku poměrně důležité, ale dobu sňatku a pořizování dětí se přesouvají na pozdější dobu. A to zpravidla na dobu, ve které budou mít ukončené vysokoškolské vzdělání, budou finančně zajištěni a s partnerem se na těchto životních krocích shodnou. S literaturou se výsledky shodují v tom, že dnešní mladí lidé jsou si vědomi ekonomické zátěže osamostatnění a založení vlastní rodiny. V literatuře je též uvedeno, že manželství a zakládání rodiny je součástí životních plánů, ale je odkládáno do vyššího věku. Tedy věku, kdy budou oba partneři dostatečně finančně zajištěni. (18)

Oproti výzkumu, který ve své knize zmiňují autorky Chaloupková a Šalamounová (18), se výsledky mnou prováděného výzkumu lišily. V knize bylo uvedeno, že mladá generace dnešní doby je liberálnější, nekladou takovou důležitost na to, aby dítě vyrůstalo v úplné rodině, a celkově jsou tolerantnější k rozvodu i k nesezdanému soužití. V komparaci s mým výzkumem se tyto pohledy velmi lišily, neboť mnou oslovení respondenti odpovídali poněkud konzervativněji. Například rodinné zázemí uvedlo na prvním místě 76 % studentů, 76 % studentů uvedlo manželství na prvních třech místech v žebříčku životních hodnot a rodičovství uvedlo na prvních třech místech 87 % studentů (18).

Mezi další klíčové otázky výzkumu patřilo, do jaké míry dávají studenti ZSF JU přednost jiným hodnotám než rodičovství. Mezi tyto hodnoty patřilo například zdraví, partner, užívání si života, kariéra, vzdělání či finanční zajištěnost.

Výzkumy dokládají, že 80 % Čechů chce založit stabilní rodinu. U mladých lidí do 30 let roste počet nesezdaných soužití a doba vstupu do manželství se oddaluje a

rodičovství se odkládá na pozdější dobu. Ke shodným výsledkům dospěl i v této práci prováděný výzkum (18).

Na závěr diskuze bych ráda shrnula vyhodnocení testovaných hypotéz. Podíváme-li se na to, jak se liší postoj mužů a žen k možnému budoucímu sňatku, ve statistickém vyhodnocení nebylo možné využít Chí-kvadrát test, jelikož nejsou splněny předpoklady pro jeho použití. Byly tedy použity jiné metody, které prokázaly, že manželství jako hodnota neztrácí u cílové populace svou hodnotu. (viz Tabulka 1 a Tabulka 2 na straně 44 a 46). Hypotéza číslo jedna se tedy nepotvrdila.

U hypotézy číslo dvě byly splněny předpoklady pro použití chí-kvadrát testu. Hodnota testovací statistiky činí 0,854, p-value činí 0,83. To znamená, že na základě hodnoceného vzorku respondentů nebyl prokázán statisticky signifikantní rozdíl v představách úspěšného manželství mezi muži a ženami. Hypotéza číslo dvě se tudíž také nepotvrdila.

Celkově výsledky práce ukazují, že studenti ZSF JU pocházejí z velké části z úplných rodin se sourozenci. Tento faktor může pozitivně ovlivnit budoucí rozhodnutí vstoupit do manželství a být rodičem. Toto rozhodnutí však přichází až ve věku finanční stability a emoční vyspělosti.

6 Závěr

Bakalářská práce na základě stanoveného cíle popisuje názory a postoje studentů prezenčního studia ZSF JU v Českých Budějovicích na dvě frekventovaná témata současnosti, a to manželství a rodičovství. Výsledky výzkumu srovnává s autory, kteří se podobnou problematikou zabývají. Věnuje se též žebříčku životních preferencí studentů.

V teoretické části se práce zabývá objasněním pojmů manželství, rodičovství, nesezdané soužití a rodina. Především pojmy manželství a rodičovství jsou zasazeny do kontextu právního, demografického a sociologického tak, aby každý porozuměl práci v celé její šíři. V těchto kapitolách jsem se věnovala jak vysvětlení pojmu, tak jeho alternativám, komparaci názorů s jinými autory a historií.

Ve výzkumné části byly klíčové odpovědi respondentů, které byly zahrnuty do výsledků výzkumu a následné diskuze. Tyto výpovědi byly hodnoceny statistickou metodou pomocí kontingenčních tabulek a Chí-kvadrát testu. V kapitole výsledky pomocí přehledných grafů a komentářů prezentují závěry provedeného výzkumu.

V závěru práce, v diskuzi, uvádím hlavní poznatky, kterých bylo při výzkumu dosaženo. Získané poznatky zodpověděly otázky na dvě hypotézy, které byly na začátku práce položeny. Hlavním výsledkem výzkumu tak byly výsledky dvou stanovených hypotéz. První z nich: *Manželství jako hodnota ztrácí u cílové populace svou hodnotu směrem k preferenci nesezdaného soužití*, se nepotvrdila, neboť manželství a celkově i rodina neztrácí u mladých lidí na významu a hodnotě. Druhá stanovená hypotéza: *V souvislosti s pohlavím se v cílové populaci mění otázka priorit představovaných pod pojmem úspěšné manželství*, se též nepotvrdila, neboť podle statistického vyhodnocení dat nebyl prokázán signifikantní rozdíl v postojích mezi muži a ženami.

Výsledky tedy ukazují, že manželství si u mladých lidí stále uchovává svou hodnotu a vysoké postavení. Mladí lidé k němu přistupují z praktického i emocionálního hlediska. Význam manželství je prakticky stejně důležitý jak pro ženy, tak pro muže, ale právě mladí lidé však kladou mnohem vyšší důraz na autonomii a

svobodu ve vztahu. Díky specifickému vzorku tak tato práce popřela některé studie, které byly prováděny v širším okruhu populace.

Výstupy bakalářské práce mohou sloužit jako materiál ke studiu či pro zvýšení informovanosti veřejnosti. Dále tato práce může sloužit jako podklad pro další studie a výzkumy v této oblasti, a to především v komparaci eventuelních hodnotových orientací či rodinného a reprodukčního chování ostatních vysokoškolských studentů.

Autorům, kteří se touto problematikou budou dále zabývat, bych doporučila komparaci názorů studentů oborů spíše sociálně orientovaných s obory ekonomického zaměření. Dle mého názoru by výzkum dospěl k zajímavým výsledkům.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

- (1) BRATKOVÁ, E. Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2: metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací [online]. Verze 2.0. Praha: Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008-12-22 [2013-04-28]. 60 s. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/SD/4c.pdf>>.
- (2) Česká republika. Občanský zákoník. In: *40/1964 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://www.sbirkazakonu.info/obcansky-zakonik/>
- (3) Česká republika. Trestní zákoník. In: *40/2009 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>
- (4) Česká republika. Zákon o daních z příjmu. In: *586/1992 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/>
- (5) Česká republika. Zákon o důchodovém pojištění. In: *155/1995 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/>
- (6) Česká republika. Zákon o péči o zdraví lidu. In: *20/1966 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-68.html>
- (7) Česká republika. Zákon o rodině. In: *94/1963 Sb.* 2013. Dostupné z: <http://www.sbirkazakonu.info/zakon-o-rodine/>
- (8) DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0139-7.

- (9) ENGEL, B. *Parenthood decision: deciding whether you are ready and willing to become a parent*. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing, 1998. ISBN 0-385-48980-3.
- (10) FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
- (11) FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 256 . ISBN 978-80-7357-350-8.
- (12) Gender and Genetics. *WHO* [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.who.int/genomics/gender/en/index6.html>
- (13) GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vydání. Přeložil Jan Jařab. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- (14) HAMPLOVÁ, D. Marriage and Cohabitation: Qualitative Differences in Partnership Arrangements. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* [online]. 2002, roč.. 38, č. 6. [cit. 2013-04-18]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/cdc4797ec7b3175a5d3a03224384501d3dc06789_184_65hampl44.pdf, s. 771
- (15) HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- (16) HAŠKOVÁ, H., POMAHAČOVÁ, J.. *Rodičovství a bezdětnost ve vybraných časopisech pro ženy a muže*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 107s. ISBN 80-7330-111-3.
- (17) HINTNAUS, L. *Člověk a rodina: Smysl a funkce rodiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1998. ISBN 80-7040-315-2.

- (18) CHALOUPKOVÁ, J. ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.
- (19) Informace pro občany. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane>
- (20) KATRŇÁK, Tomáš, Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* [online]. 2000, roč. 36, č. 3. [cit. 2013-04-15]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c3c68d753bb3b6cbbc5c1b96e0111bd89a5651b6_378_307KATR.N.pdf; str. 314
- (21) KOCOUREK, J. *Zákon o rodině a související předpisy*. Vyd. 2. Praha: EUROUNION, spol. s r.o., 1997. 128 s. ISBN 80-85858-54-1.
- (22) KOZLOVÁ, L., KUBELOVÁ, V. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-112-3.
- (23) MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné české rodiny*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- (24) *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní zpráva o rodině* [online]. 2004 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf
- (25) Národní zpráva o rodině. Odbor 24. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2004, 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/898>
- (26) PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno: nakladatelství DOPLNĚK, 2000. ISBN 80-7239-039-2.

- (27) PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
- (28) SINGLY de, F. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 128 s. ISBN 80-7178-249-1.
- (29) STANLEY, S. *What is it with men and commitment, anyway?* In Threshold, A magazine about marriage education, 2005, číslo 83: March. ISSN 1036-1170.
- (30) Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>
- (31) Sňatečnost. *Demografie* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_snatecnost
- (32) Sňatečnost: Historie. *Demografie* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_snatecnost
- (33) ŠMOLKA, Petr. Soužití bez svatby. *Rodina.cz* [online]. 2002, č. 1 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek%202465.htm>
- (34) TOMÁŠEK, MARCEL. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* [online]. 2006, roč. 42, č. 1. [cit. 2013-04-23]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1410f645b65a6fdda3b4a2beaf43bb8964b9bc80_584_107tomasek22.pdf
- (35) VOHLÍDALOVÁ, Marta a Hana MAŘÍKOVÁ. Rozpady kohabitací, rozvody manželství: jiné a/nebo stejné sociální fenomény? *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2011, roč. 12, č. 2 [cit. 2013-04-20]. ISSN 1805-7632. Dostupné z: Http://www.genderonline.cz/uploads/c7021d6bbacbbd16b8636d881d0f4d215611f37d_r_ozpady-kohabitaci-rozvody-manzelstvi.pdf

8 Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Ahoj!

Jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, oboru sociální práce ve veřejné správě. Součástí mé bakalářské práce je průzkum na téma Manželství a rodičovství v reflexi studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Chtěla bych touto cestou požádat o pomoc při vyplňování tohoto dotazníku. Tvé odpovědi jsou **zcela anonymní** a výsledky budou použity pouze ke zpracování a prezentaci mé bakalářské práce.

Dotazník je určen všem prezenčním oborům Zdravotně sociální fakulty.

Děkuji za Tvůj čas a ochotu.

Lucie Fenclová

1) Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2) Uveďte prosím svůj věk:

3) Označte prosím obor, který studujete:

- a) Civilní nouzová připravenost
- b) Fyzioterapie
- c) Nutriční terapeut
- d) Odborný pracovník v ochraně veřejného zdraví
- e) Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE
- f) Ochrana veřejného zdraví
- g) Ošetřovatelství ve vybraných klinických oborech
- h) Porodní asistentka
- i) Prevence a rehabilitace sociální patologie
- j) Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
- k) Zdravotnický záchranář
- l) Sociální práce ve veřejné správě
- m) Speciální pedagogika, Speciální pedagogika-vychovatelství

- n) Všeobecná sestra
- o) Zdravotní laborant
- p) Radiologický asistent

4) Jaký je Tvůj rodinný stav?

- a) svobodná/ý
- b) vdaná/ ženatý
- c) rozvedená/ý
- d) vdova/vdovec
- e) jiné, prosím vypiš:

5) Pokud jsi svobodný, plánuješ se v budoucnu vdát/oženit? (Pokud nejsi svobodná/ý, pokračuj na otázku č. 6.)

- a) Ano, v horizontu 1 - 2 let
- b) Ano, v horizontu 3 – 4 let
- c) Ano, v horizontu 5 a více let
- d) Ne
- e) Jiné, vypiš prosím:

6) Pokud se nechceš vdát/ženit, označ své důvody. Pokud máš více důvodů, vyber důvod pro tebe nejdůležitější. (možnost označení více odpovědí)

- a) nechci se vázat
- b) manželství pro mne není důležité
- c) svatba je finančně náročná
- d) jiné, prosím vypiš:

7) Vypiš 3 výhody manželství, které ty sám shledáváš.

.....

8) Vypiš 3 nevýhody manželství, které ty sám shledáváš.

.....

9) Pocházíš z úplné rodiny? (matka, otec, děti)

- a) ano
- b) ne

10) S kým jsi žil/a? (Pokud jsi v předchozí otázce odpověděla "ne", odpověz na tuto otázku.)

.....

11) Tvoji rodiče jsou:

- a) v manželství
- b) rozvedení
- c) nikdy se nevezali
- d) jiné, prosím vypiš:

12) Kolik máš sourozenců? (Vypiš počet.)

.....

13) Plánuješ děti?

- a) ano
- b) ne
- c) již děti mám
- d) jiné, prosím vypiš:

14) Je pro tebe narození dítěte důvod ke svatbě?

- a) ano
- b) ne
- c) jiné, prosím vypiš:

15) Pokud děti plánuješ, za jakých podmínek? (Lze označit více možností)

- a) až se vdám/ožením
- b) až budu finančně zajištěná/ý
- c) až bude partner/partnerka chtít
- d) jiné, prosím vypiš

16) Které hodnoty ve svém životě preferuješ? (uved' na škále od jedné do pěti, 1 = nejdůležitější, 5 = nejméně důležité)

Vzdělání	1	2	3	4	5
Kariéra	1	2	3	4	5
Finanční zajištěnost	1	2	3	4	5
Rodinné zázemí	1	2	3	4	5
Manželství	1	2	3	4	5
Rodičovství	1	2	3	4	5
Partner	1	2	3	4	5
Zdraví	1	2	3	4	5
Užívat si života	1	2	3	4	5